

11111111111111
2.9.-3

Ekonomikas ministrijas
Energētikas departamenta direktora vietniecei
L.cien. Rotai Šņukai

Rīgā, 2013. gada 28. jūnijā

Par grozījumiem Ministru kabineta noteikumos Nr. 221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”

Izskatot Ekonomikas ministrijas sagatavoto MKN Nr. 221 grozījumu projektu, ir šādi vērojumi un komentāri.

- 1) Prasība pēc stingrākas MKN īstenošanas uzraudzības un kontroles ir pieņemama, taču bažas rada 78. un 79. punkta formulējums, kas nozīmē sliktāko scenāriju AER uzņēmējdarbībai. Grozījumu 78. punktā būtu jāprasa iesniegt izziņas "ne vēlāk kā vienu kalendāro gadu pēc grozījumu stāšanās spēkā". Ja grozījumus pieņem, piemēram, septembrī, tad daudziem uzņēmējiem tajā pašā dienā automātiski būs jāiesniedz kredītiestādes izziņa un apliecinājums par stacijas būvniecības uzsākšanu, jo būs pagājis vairāk kā gads kopš tiesību piešķiršanas piemēram 2012. gada 28. jūnijā.

Piemēram, ja izsniegtajā atļaujā ir noteikts, ka koģenerācijas stacijas būvniecība ir jāuzsāk līdz 2014. gada 1. jūnijam un ražošana jāuzsāk līdz 2015. gada 1. jūnijam, tad, pieņemot grozījumus piedāvātajā redakcijā, šiem dotajiem termiņiem, kuru laikā meklēt finansējumu un uzsākt būvniecību, nav nozīmes un faktiski ar atpakaļejošu datumu tiek noteikts, ka koģenerācijas stacijas būvniecība bija jāuzsāk jau 2013. gada 23. jūnijā.

Prasības pēc stingrākas staciju kontroles un uzraudzības ir saprotamas, taču diskutabli ir EM virzītie grozījumi, kuri, vēl pirms EM pasūtītās subsidētās elektroenerģijas ietekmes analīzes noslēgšanās, uzliek komersantiem neizpildāmu prasību gadu pēc atļaujas saņemšanas iesniegt neatsaucamu bankas garantiju par kredīta piešķiršanu koģenerācijas stacijas būvniecībai.

Faktiski tas nozīmētu papildus prasību noteikšanu ar atpakaļejošu datumu, jo vairums komersantu atļauju plānotajās koģenerācijas stacijās saražoto elektroenerģiju pārdot obligātā iepirkuma ietvaros ir saņēmuši vairāk nekā pirms gada. Šī prasība ir neizpildāma tāpēc, ka paši nozari regulējošie noteikumi nav "neatsaucami" un negrozāmi, jo EM valsts atbalstu plāno detāli pārskatīt tikai pēc ietekmes analīzes rezultātu saņemšanas.

Korekti būtu šo prasību virzīt kopā ar citiem iespējamiem noteikumu grozījumiem, kuri izrietēs no ietekmes analīzes secinājumiem, nosakot, ka finansējuma garantijas ir jāuzrāda, piemēram, gada laikā no grozījumu spēkā stāšanās brīža.

Lai novērstu šādu situāciju, ierosinu noteikt pārejas periodu, kas nepieciešamās izziņas iesniegšanai dod noteiktu un pietiekamu laiku pēc šo grozījumu spēkā stāšanās.

- 2) Bažas izraisa tas, ka grozījumos nav minēta iespēja mainīt kogenerācijas atbalsta aprēķina formulu vai arī iespēja atsaistīt atbalstu kogenerācijai no dabasgāzes, kas iepriekšējās konsultācijās līdz uzsvēta kā viena no svarīgākajām prioritātēm.
- 3) Ja ir skaidri zināms, ka 53. punkts netiks mainīts, tad vēl pastāv teorētiska iespēja pa vasaru atrast finansējumu, bet celtniecību uzsākt gan būs praktiski neiespējami. Neatkarīgi no tā, vai 53. punkts tiek mainīts, vai nē, es to vēlētos redzēt uzrakstītu jau šajā projektā.
- 4) Lai pasargātu Latvijas tautsaimniecību no pārāk strauja OIK kāpuma vidējā termiņā, uz objektīvu pētījumu pamata (EM pasūtītā ietekmes analīze) ir jādiskutē par atbalsta veidu, termiņu un intensitāti elektroenerģijai, kas kogenerācijā ražota gan no atjaunīgajiem energoresursiem, gan dabasgāzes.

Enerģētikas nozares līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai nepieciešama arī AER atbalsta politikas ilgtspējība un tiesiskā pajāvība, kas nozīmē, ka netiek haotiski veiktas arvien jaunas izmaiņas tiesiskajā regulējumā. Tiesiskā regulējuma regulāra mainīšana kaitē ne tikai AER nozarei, bet arī Latvijas investīciju vides tēlam kopumā. Pārmaiņām nozares atbalsta politikā jānotiek saskaņā ar un izrietot no nozares attīstību regulējošajiem politikas plānošanas dokumentiem, nevis steidzamas vajadzības pieņemti lēmumus, lai cik slikti un nesagatavoti tie būtu.

Ar cieņu,

Reinis Ābolīņš

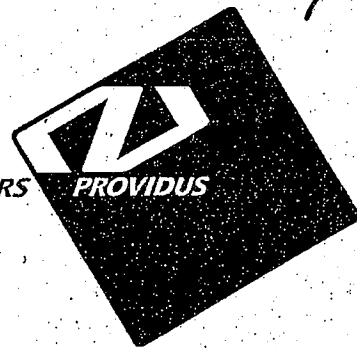
Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS pētnieks

t. 29218999

Ēlīkums 2.6.-7

SABIEDRISKĀS POLITIKAS CENTRS

PROVIDUS

Latvijas Republikas Kultūras ministrija
K.Valdemāra iela 11-a, Rīga, LV-1364

NEPL padome
Doma Laukums 8A, Rīga, LV1939

Rīgā, 2013.gada 18.martā
Nr.2013/VT-021

Par NEPLP precizēto projektu "Konceptija par jauna Latvijas Sabiedriskā elektroniskā medija izveidi" Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS ir izskatījis projektu "Konceptija par jauna Latvijas Sabiedriskā elektroniskā medija izveidi" (turpmāk – projekts) un atbalsta tā tālāku virzību, izsakot šādus iebildumus:

- 1) Projekta 4.Sabiedriskais pasūtījums un 4.1Metodoloģija - nepietiekami izstrādāta sabiedriskā pasūtījuma veidošanas kārtība, norādot tikai kāda ir līdzšinējā sabiedriskā pasūtījuma veidošanas kārtība un nosakot, ka pēc 2016. gada sabiedrisko pasūtījumu veidos jaunais sabiedriskais medijs pats.
- 2) Projekta 4.3 Jaunā sabiedriskā medija saturs - iztrūkstot skaidram sabiedriskā pasūtījuma definējumam un izveides kārtībai, satura ražošana tiek skatīta kanālu griezumā, kas ierobežo vienotā sabiedriskā medija kompleksu darbību un efektīvu sabiedriskā pasūtījuma izpildi.
- 3) Projekta 4.3.3 satura prioritātes tiek izvirzītas balstoties uz ārvalstu pieredzi. Jāuzsver, ka katras valsts un sabiedrības vajadzības ir unikālas, tāpēc satura prioritātes nepieciešams noteikt pēc katras valsts sabiedrības vajadzībām. Tās var būt līdzīgas ar citām valstīm, tomēr ne vienādas.

Vienlaikus izsakām šādus priekšlikumus:

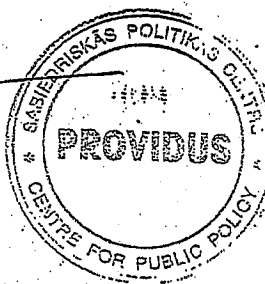
- 1) Definēt projekta 4. Sabiedriskais pasūtījums - sabiedriskā pasūtījuma izveides kārtību:
 - Sabiedriskā medija likumā (ja tāds tiks izveidots vai Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā) iekļaut sabiedriskā pasūtījuma galvenās vadlīnijas, kas ir atbilstošas Latvijas sabiedrības interesēm un vajadzībām.

Alberta iela 13, Rīga LV 1010
Tālrunis: 67039251 Fakss: 67039244
www.providus.lv

Vienotais Reģ. Nr. UR 40003613479
"Swedbank" AS, SWIFT: HABALV22
IBAN LVL: LV41HABA0551004719008

- Jaunizveidotā Sabiedriskā medija padome (SMP), ņemot vērā likumā noteiktās vadlīnijas un konsultējoties ar Auditorijas padomi, izvirza mērķus un uzdevumus sabiedriskajam medijam, ko īstenot sabiedriskajā pasūtījumā.
 - Sabiedriskais medijs izstrādā sabiedriskā pasūtījuma priekšlikumu (uz 2-3 gadiem, ar iespējam mainīt, atkarībā no rezultātiem) un to apstiprina SMP. Sabiedriskā pasūtījuma īstenošanas priekšlikumam ir jābūt orientētam uz izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem, rezultātiem ir jābūt kvantitatīvi izmērāmiem (neaprobežojoties tikai ar reitingiem un aptaujām, bet reālu sasniegto mērķu, kas ir izteikti apgalvojumu formā, statistiku). Priekšlikumiem jābūt veidotiem tā, lai sabiedriskā pasūtījuma izpilde notiktu kompleksi, iekļaujot TV, radio un interneta platformas.
 - Par sabiedriskā pasūtījuma izpildi sabiedriskā medija valde atskaitās SMP reizi gadā; reizi 6 mēnešos sabiedriskā medija valde var lūgt veikt izmaiņas sabiedriskā pasūtījuma izpildes aktivitātēs, ja ir pamatotas aizdomas par mērķu un uzdevumu nesasniegšanu ar izvēlētajām programmām/formātiem.
 - Sabiedriskā pasūtījuma izpildei aktīvi seko līdzī Auditorijas padome, kas sniedz pirmo tiešo atgriezenisko saiti par sabiedriskā medija darbību un sabiedrības interešu un vajadzību īstenošanu.
- 2) Projekta 4.3.3 iekļaut atrunu, ka sabiedriskā medija satura prioritātes jānosaka vadoties tikai pēc Latvijas sabiedrības vajadzībām, interesēm un mediju lietošanas paradumiem.

Vita Tērauda
Direktore

Straustiņa 67039262

Gatis Litvins

80.¹ pants. Izlīguma noslēgšanas iespēju izvērtēšana

Izskatot iesniegumu par administratīvā akta apstrīdēšanu, iestāde pirms lēmuma pieņemšanas apsver izlīguma (administratīvā līguma) noslēgšanas iespēju. Ja iestāde atzīst izlīguma noslēgšanu par iespējamu, tā informē privātpersonu par izlīguma procesu un iespējamiem izlīguma noteikumiem, lai šī persona varētu izteikt savu viedokli par izlīguma noslēgšanas iespēju.

(01.11.2012. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2013.)

Saturs

- I. Vispārīgās piezīmes
- II. Izlīguma nozīme un jēdziens
- III. Izlīguma noslēgšanas procesuālā stadija
- IV. Pienākums apsvērt izlīguma noslēgšanas iespēju
- V. Izlīguma noslēgšanas noteikumi un forma

I. Vispārīgās piezīmes

[1] **Literatūra:** *Francis Jozefs Paine*. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002; *Hanna Tolsma*. How can mediation be implemented in the current administrative decision-making process? Grām.: Quality of Decision-Making in Public Law. Studies in Administrative Decision-Making in the Netherlands. Edited by Graaf K.J., Jans J.H., Marseille A.T., Ridder J. Groningen: Europa Law Publishing, 2007; *Mahendra Singh*. German Administrative Law in Common Law Perspective. 2nd edition. Berlin: Springer, 2001; *Sophie Boyron*. Mediation in Administrative Law: The search for Experimental Comparative Law. Grām.: Ruffert M. The transformation of administrative law in Europe. Munich: European Law Publishers, vol.4, 2007.

[2] Komentējamā panta **mērķis** ir administratīvā strīda ātrāka un efektīvāka atrisināšana. Pants ietver regulējumu, kas nosaka pienākumu iestādei, izskatot iesniegumu par administratīvā akta apstrīdēšanu, apsvērt izlīguma (administratīvā līguma) noslēgšanas iespēju un, ja izlīguma noslēgšana ir iespējama, informē privātpersonu par izlīguma procesu un iespējamiem izlīguma noteikumiem.

[3] Komentējamais pants saistīts ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 79. un 80.pantu, kā arī Civillikuma 1881. pantu. Izlīguma institūts paredzēts arī Civilprocesa likumā (sk., piemēram, 154.pantu) un Kriminālprocesa likumā (sk., piemēram, 381.pantu un 48.nodaļu)

[4] Komentējamā pantā un komentārā minētais attiecas arī uz gadījumiem, kad atbilstoši 91. pantam tiek apstrīdēta faktiskā rīcība vai izvērtēta publisko tiesību līguma atbilstība tiesību normām, tā spēkā esamība, noslēgšanas vai izpildes pareizība, ja vien komentējamā panta noteikumi, kas attiecas uz administratīvo aktu, ir attiecināmi arī uz faktisko rīcību un publisko tiesību līgumu tiktāl, ciktāl tas nav pretrunā ar šo administratīvā procesa institūtu būtību vai ciktāl citas tiesību normas nenosaka citādi.

II. Izlīguma nozīme un jēdziens

[5] Vācu sociologs *Niklass Lūmans (Niklas Luhmann)* 20. gs. vidū pamatoti kritizēja, ka Rietumu sabiedrībai piemīt tendence vienveidīgi, ar institūciju palīdzību risināt bieži vien

pilnīgi nevajadzīgus un nenozīmīgus konfliktus.¹ Arī amerikāņu tiesību filozofs *Ronalds Dvorkins (Ronald Dworkin)* norāda, ka mūsdienās personas vēlme tiesāties par katru citas personas argumentu jau iegūst traģiski komiskus apmērus.² Lai mazinātu šīs problēmas sekas, likumā ietverta iespēja administratīvā procesa dalībniekiem noslēgt **izlīgumu**.

Arī vairākās citās valstīs, piem., Šveicē, Beļģijā, Vācijā, Portugālē, Spānijā, Čehijā normatīvie akti piešķir iestādēm šādas tiesības.³ Tomēr ir valstis, kurās nav izlīguma tiesiskā regulējuma, piem., Nīderlandē, kur iestāde var ietekmēt privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses tikai ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību.⁴ Lietuvā izlīguma noslēgšanas prakse ir fragmentāra un tieši šā institūta neefektivitāti atzīst par vienu no administratīvā procesa nozīmīgākajiem trūkumiem.⁵

[6] Tiesību filozofs *Džons Loks (John Locke)* norāda, ka viena lieta ir pārliecināt un pavisam cita – pavēlēt. Otrajā gadījumā nav iespējams pārliecināt cilvēka prātu,⁶ kas ir svarīgi strīda atrisināšanai. Risinājumam, kurš panākts vienojoties, piemīt lielāka tiesiskā noteiktība un taisnīguma raksturs nekā vienpusējam tiesas vērtējumam. **Dalībnieki vislabāk zina** starp tiem pastāvošo tiesisko attiecību faktiskos apstākļus, kurus ne vienmēr iespējams konstatēt tiesai, kura ir saistīta ar lietas apstākļu juridisko nozīmīgumu, tāpēc nevar piešķirt nozīmi dažādām psiholoģiskām vai ētikas dabas niansēm, kurām pušu subjektīvā skatījumā ir ievērojama nozīme strīdīgās attiecības vērtēšanā un izlemšanā.⁷

[7] Izlīgums ir no tiesiskuma principa izrietoša **konstitucionāla vērtība**. No tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas efektivitātes viedokļa izlīgums ir ar lielāku tiesisko vērtību nekā tiesas nolēmums, jo ar to radītās tiesiskās sekas privātpersonai sniedz atbilstošāko tiesību aizsardzību un vairo tiesisko stabilitāti. Arī Vācijas konstitucionālā tiesa ir uzsvēru, ka tiesiskā valstī priekšroka dodama pušu vienprātīgam konflikta risinājumam, nevis tiesneša vienpusēji nolemtajam, kā risināms konflikts.⁸

[8] Mainījusies valsts loma un raksturs tās attiecībām ar indivīdu. Privātpersona vairs nevar uztvert kā valsts pārvaldes objektu.⁹ Mūsdienās administratīvi tiesiskās attiecības jāveido pamatojoties uz sadarbības principu, kurās neizpaužas iestādes autoratīvais statuss, vienlaikus saglabājot objektivitāti un ievērojot tiesību normas.¹⁰ Komunikācija administratīvi tiesiskajās attiecībās vairs nevar būt agresīva no varas pozīcijām, jo privātpersona no valsts pārvaldes objekta kļuvusi par klientu, kas ietver informācijas atklātību un citas labas pārvaldības

¹ Luhmann N. *Legitimation durch Verfahren*. Neuwied und Berlin: Luchterhand, 1969. - S. 101. Citēts pēc: Osipova S. *Ievads tiesību socioloģijā*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010. - 110. lpp.

² Interview with Ronald Dworkin, BBC World service, 22 January 2010. Pieejams: http://www.bbc.co.uk/iplayer/episode/p005vc49/The_Interview_23_01_10_Ronald_Dworkin/.

³ Skat. Explanatory memorandum on the recommendation no. Rec(2001) 9 of the Council of Europe Committee of Ministers to Member States on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001. Pieejams: www.coe.int

⁴ Tolsma H.D. How can mediation be implemented in the current administrative decision-making process? Grām.: *Quality of Decision-Making in Public Law. Studies in Administrative Decision-Making in the Netherlands*, Edited by Graaf K.J., Jans J.H., Marseille A.T., Ridder J. Groningen: Europa Law Publishing, 2007. - p. 80.

⁵ Valančius V., Norkus R. Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso. *Jurisprudencija*, no. 3(81), 2006. - p. 95.-98; Kūncevičius G. Contract as a form of legal practice of Administrative subject in Lithuania: problematic aspects. *Jurisprudencija*, 2010, no. 1 (5). - p. 168.

⁶ Skat. Rietumeiropas morāles filozofija. Antoloģija. Skaidrītes Lasmanes sakārtojums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006. - 158. lpp.

⁷ Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011. - 503. lpp.

⁸ BVerfG, 1 BvR 1351/01, NJW-RR 2007, 1073, 1074 = ZKM 2007, 128 m. Anm. Greger. Citēts pēc: Jousen J., Unberath H. *Mediation in Arbeitsrecht*. Tagung vom 25./26. April 2009. München: Verlag C. H. Beck, 2009. - S. 6. Pieejams: http://www.zivilrecht3.uni-bayreuth.de/de/Dokumentenablage/JU_Mediation_im_Arbeitsrecht.pdf

⁹ Iljanova D. Labas pārvaldības princips kā vispārējais tiesību princips: konkretizācija un piemērošana. Grām.: *Labā pārvaldība. Žanetes Ozoliņas un Ivetas Reinholdes redakcijā*. Rīga: Zinātne, 2009. -142. lpp.; Skat. arī: Lamentovičs V. Mūsdienu valsts. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.- 27. lpp.

¹⁰ Kowalczyk A. Mediacje i negocjacje jako metoda rozwiązywania konfliktów: refleksje przyszłego administratywisty lub prawnika. *Edukacyjprawnicza, czerwiec 2005*, nu. 6 (72). - s. 11.

prasības, kā arī lēmumu pieņemšanā arvien vairāk iesaistot pašu privātpersonu. Pieaug arī sabiedrības prasība pēc līdzdalības lēmumu pieņemšanā, kas maina tradicionālās valsts pārvaldes darbību. Līdzdalības demokrātijas attīstība ietekmē arī administratīvo procesu, tāpēc tam jāklūst atvērtākam, elastīgākam un efektīvākam.¹¹ Privātpersona nevar būt tikai **novērotāja pozīcijās**, bet tai kopā ar iestādi aktīvi jārod taisnīgs un tiesisks risinājums konkrētā situācijā. Esot novērotājs administratīvajā procesā iestādē, privātpersona kļūst aktīva tikai tiesas procesā.

[9] Komentējamais pānts konkretizē **labas pārvaldības principu** – *expressis verbis* nosaka iestādei pienākumu panākt pēc iespējas lietderīgāko rezultātu attiecībā ar privātpersonu. No labas pārvaldības principa izriet iestādes pienākums, **cik vien iespējams**, konkrētos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos mēģināt novērst un atrisināt strīdu ar privātpersonu ārpus tiesas procesā. Iestādēm jāsekmē privātpersonu līdzdalība administratīvajā procesā, dodot iespēju tai no pasīva novērotāja kļūt par aktīvu administratīvā procesa dalībnieku.

[10] Latvijā izlīguma funkciju administratīvajā procesā pilda administratīvais līgums. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80. panta pirmā daļa noteic, ka administratīvo līgumu slēdz, lai izbeigtu tiesisku strīdu. Administratīvā procesa likumā un Valsts pārvaldes iekārtas likumā nav dots jēdziena „izlīgums” skaidrojums. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 79. panta pirmā daļa noteic, ka administratīvais līgums ir **vienošanās** starp publisku personu un privātpersonu par administratīvi tiesisko attiecību noteikšanu, grozīšanu, izbeigšanu vai konstatēšanu. Izlīguma būtība ir skaidrota Civillikumā, kas administratīvajā procesā ir piemērojams tiktāl, ciktāl no Administratīvā procesa likuma neizriet pretējais.¹² Civillikuma 1881. pants noteic, ka izlīgums ir līgums, ar kuru tā dalībnieki kādu apstrīdamu vai kā citādi apšaubāmu savstarpēju tiesisku attiecību, savstarpēji piekāpdamies, pārvērš par neapstrīdamu un neapšaubāmu.

[11] Ja administratīvais akts ir viopusēja un virskundziska pārvaldes rīcība (sk. 1.panta komentāru), tad izlīgums ir ar vienošanos pamatots procesa dalībnieku gribas izteikums. Administratīvi tiesiskās attiecības starp privātpersonu un iestādi var veidoties ne tikai imperatīvas saistībā ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību, bet arī savstarpēji saskaņojot attiecību priekšrakstus izlīgumā. Publisko funkciju izpilde ar **publisko tiesību līgumu** palīdzību ir universāls un pieaugošs fenomens modernā valstī.¹³ Līguma institūts ir daļa no publiskās pārvaldes sadarbības principa elementiem, tas mazina viopusēju iejaukšanos privātpersonas tiesībās, samazina valsts pārvaldes resursu patēriņu, novērš strīdus un atvieglo kontroli, ar to var ievērot atšķirīgās intereses tiesiskajās attiecībās un elastīgāk reaģēt uz pārvaldes izaicinājumiem.¹⁴

[12] Izlīguma procesā nenotiek sabiedrības un privātpersonas interešu, taisnīguma un tiesiskuma upurēšana. Izlīgums ir administratīvā procesa dalībnieku **tiesību normu ietvaros** panāktā vienprātība par samērīgākājam tiesiskajām sekām konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem.

III. Izlīguma noslēgšanas procesuālā stadija

[13] Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80. panta pirmā daļa noteic, ka izlīgumu jeb administratīvo līgumu slēdz, lai izbeigtu tiesisku strīdu, it īpaši tiesas procesu. Administratīvā procesa likuma 63.¹ pants uzsver, ka iestāde jebkurā administratīvā procesa stadijā var vienoties

¹¹ Boyron S. Mediation in Administrative Law: The search for Experimental Comparative Law. Grām.: Ruffert M. The transformation of administrative law in Europe. Munich: European Law Publishers, vol.4, 2007. – p. 284.-286.

¹² Sal. Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. – 226.-227. lpp.

¹³ Sal. Singh M.P. German Administrative Law in Common Law Perspective. 2nd edition. Berlin: Springer, 2001. p.102.

¹⁴Neimanis J. Publisko tiesību līgumi. Referāts Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2009. gada 27. marta konferencē “Administratīvo tiesu un Administratīvā procesa tiesvedības pieci gadi Latvijā”. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/about/conferences/admtiesas/>

ar procesa dalībniekiem. Kaut arī komentējamā pantā ir runa par apstrīdēšanas stadiju, savukārt, Valsts pārvaldes iekārtas likuma uzsver izlīguma noslēgšanas īpašo nozīmi tiesas procesā, izlīgumu var noslēgt gan administratīvā akta izdošanas, faktiskās rīcības veikšanas vai publisko tiesību līguma noslēgšanas stadijā, gan apstrīdēšanas stadijā, gan tiesas procesa stadijā, gan arī administratīvā akta vai tiesas nolēmuma izpildes stadijā.

[14] Administratīvā procesa dalībniekiem jācenšas noslēgt izlīgumu pēc iespējas agrākā administratīvā procesa stadijā – **maksimāli ātri pēc strīda izveidošanās**.

Ieilguša strīda atrisināšana ir mazāk nozīmīga, jo tiesību aizsardzības brīdis ir attālināts no brīža, kad privātpersonai visvairāk nepieciešams īstenot savas tiesības. Turklāt ilgstošu strīdu ir grūtāk atrisināt nekā neseno radušos,¹⁵ jo apgrūtina strīda apstākļu konstatēšanu. Turklāt administratīvajā procesa tiesā tiesai nākas arī izskatīt dažādus darbietilpīgus procesuālus lūgumus, piem., par pārsūdzēta administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšanu vai atjaunošanu (skat. 185. - 185.1 pantu) vai par pagaidu noregulējuma piemērošanu (skat. 195. - 202. pantu). Līdz ar pieteikuma saņemšanu un lietas ierosināšanu tiesa jau tiek noslogota un spiesta patērēt vērā ņemamus resursus. Jāatzīmē, ka Itālijā nodokļu strīdos, ja izlīgumu noslēdz ārpus tiesas stadijā, soda un nokavējuma naudas samazinājums ir lielāks, nekā, ja tas tiek izdarīts tiesas procesā.¹⁶

[15] Komentējamais pants uzliek pienākumu iestādei apstrīdēšanas procesā izvērtēt izlīguma noslēgšanas iespēju, tādējādi apstrīdēšanai jābūt sabiedrības interesēm atbilstošam privātpersonas iebildumu izskatīšanas procesam, kurā iestāde rīkojas objektīvi un atbildīgi, veicinot uzticību un maksimāli ātri nodibinot tiesisko noteiktību. Labas pārvaldības un efektivitātes principi uzliek **pienākumu** apstrīdēšanas iestādei ne tikai formāli konstatēt sākotnējā administratīvā akta prettiesiskumu vai tieši otrādi – tiesiskumu, bet visos gadījumos, kur tas iespējams, censties panākt lietas dalībnieku vienprātību par taisnīgāko un tiesiskāko risinājumu.¹⁷ Ne visos apstrīdēšanas gadījumos pastāv tiesību aizskārums un administratīvā akta vai faktiskās rīcības prettiesiskums (kļūda), lai gan tas nenozīmē, ka nav strīda¹⁸, par ko privātpersona var iesniegt pieteikumu tiesā. Tiesvedība nevar būt par loģisku administratīvā procesa iestādē turpinājumu.

IV. Pienākums apsvērt izlīguma noslēgšanas iespēju

[16] Administratīvā procesa dalībniekiem jācenšas pašiem atrisināt strīdu. Šāds uzstādījums izriet no strīdu risināšanas loģikas, ko izmanto arī privāttiesībās. Privātpersona vērsas tiesā tikai gadījumā, ja strīda dalībniekiem nav izdevies rast vienprātību.

[17] Ja 78. panta otrā daļa paredz, ka privātpersonas apstrīdēšanas iesniegumā var norādīt viedokli par izlīguma noslēgšanas iespēju un iespējamiem izlīguma noteikumiem, tad komentējamais pants paredz iestādes iniciētu izlīguma procesu. Līdz ar to izlīguma slēgšanu var ierosināt gan iestāde, gan privātpersona. Tomēr, ja 78. panta otrā daļa paredz privātpersonas neierobežotu rīcības brīvību izteikt gribu par izlīguma noslēgšanas iespēju, tad komentējamais pants uzliek pienākumu iestādei apstrīdēšanas procesā ikreiz apsvērt šādu iespēju. Izņēmums pieļaujams gadījumā, kad iestāde, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu, secina, ka iesniedzēja apstrīdēšanas iesniegums ir pilnībā apmierināms un lietā nav iesaistītas trešās personas ar pretējām interesēm.

¹⁵ Анпупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология: Учебник для вузов. М.: ЮНИТИ, 1999. - с. 488.

¹⁶ Tax dispute resolution: a new chapter emerges. Tax administration without borders. London: Ernst & Young, 2010. - p. 39. Pieejams:

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Tax_dispute_resolution/\\$File/Tax_dispute_resolution.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Tax_dispute_resolution/$File/Tax_dispute_resolution.pdf)

¹⁷ Dukes E.F. Resolving public conflict: transforming community and governance. Manchester: Manchester University Press, 1996. - p. 43.

¹⁸ Strīds ir vismaz divu dalībnieku pretēji vērstu interešu apvienojums, tām tiecoties īstenot savas intereses un sastopoties ar pretdarbībām no otras puses. Strīda pamatā ir pretēji vērstas intereses, resursu trūkums vai citi motīvi. Strīds var būt ne tikai par tiesībām, bet arī par veidu, kā tās tiek piemērotas. Strīds var būt saistīts gan ar faktiskajiem, gan ar tiesiskajiem apstākļiem.

[18] Katram strīda dalībniekam ir iespēja pašam aktīvi un atbildīgi analizēt strīda apstākļus un iemeslus un labāk izprast savus un pārējo strīda dalībnieku argumentus.¹⁹ Ļaujot administratīvā procesa dalībniekiem aktīvi līdzdarboties, „izsverot un izlemjot interešu un viedokļu konfliktus pēc saprāta argumentiem, tās noņem emocionālo uzlādējumu, paplašina lēmuma spēju uz konsensu un arī atvieglo to akceptēšanu.”²⁰ Bez ieinteresēto personu aktīvas un strukturētas līdzatbildības iestādei ir grūti taisnīgi saskaņot dažādas intereses. Tāpēc iestāžu atbildība ir veidot maksimāli kvalitatīvu **interešu samērošanas procesu**, panākot tiesiski stabilu risinājumu.

Piemēram, Rīgas dome izsniedza biedrībai „būvatļauju dzīvnieku patversmes būvniecībai. Kaimiņos esošais komersants apstrīdēja būvatļauju, bet iestāde atstāja to negrozītu. Komercsabiedrība vērsās administratīvajā tiesā. Iebildumi bija saistīti ar to, ka konkrētās dzīvnieku patversmes būvniecība būtiski samazinās kaimiņos esošo nekustamo īpašumu vērtību, apdraudēs drošību un palielinās trokšņu piesārņojumu apkārtnē teritorijā. Neskatoties uz tiesvedības ierosināšanu,²¹ procesa dalībnieki uzsāka izlīguma procesu. Pārrunu rezultātā procesa dalībniekiem izdevās vienoties par savstarpēji pieņemamu risinājumu. Pašvaldība un biedrība vienojās par zemes nomas līgumu, savukārt komercsabiedrība un biedrība vienojās par strīda atrisināšanu. Tās vienojās par vairākiem izlīguma punktiem, piem., biedrība apņēma maksimāli saīsināt patversmes darba laiku, piedāvājot to no pulksten 9 līdz 18, kā arī atteicās no tiesībām apbūvēt trešo daļu nomātās teritorijas, kas vērsta uz komercsabiedrības pusi. Rezultātā, saskaņojot intereses, apmierināti palika visi procesa dalībnieki un pamatojoties uz tiesiski stabilo risinājumu šobrīd var strādāt modernākā dzīvnieku patversme Latvijā.”²²

[19] Katra tiesvedība rada valstij finansiālus izdevumus un maina privātpersonas un sabiedrības uzticību konkrētai iestādei un valsts pārvaldei kopumā. Tomēr pienākums apsvērt izlīguma noslēgšanas iespēju un piedalīšanās izlīguma procesā jānošķir no **pienākuma noslēgt izlīgumu**. Iestādei nav vispārēja pienākuma slēgt izlīgumu.²³ Šāda veida darījuma slēgšanā darbojas privātās autonomijas princips, kas nosaka abu pušu tiesības, nevis pienākumu noslēgt attiecīgu līgumu.²⁴

[20] Likums var noteikt pienākumu iestādei noslēgt izlīgumu vai arī noteikt iestādes rīcības brīvības izmantošanas noteikumus, piem., konkurences tiesībās ir svarīgi, lai privātpersona apzinās un atzīst vainu pārkāpuma izdarīšanā, kā arī iestādei jāizvērtē strīda turpināšanas lietderība un ar to saistītās izmaksas.²⁵ Jo iestāde ir saistītāka ar likumu, jo mazāka ir līguma slēgšanas brīvība.²⁶

[21] Privātpersonas gribas izteikums jeb lēmums neslēgt vai slēgt izlīgumu nav vērtējams administratīvā procesa kārtībā. Arī iestādes lēmums par izlīguma slēgšanu

¹⁹ Prager C.A.L., Govier T. Dilemmas of reconciliation: cases and concepts. Ontario: Wilfrid Laurier University Press, 2003. - p. 122; Boyron S. Mediation in Administrative Law. The Identification of Conflicting paradigms. *European Public Law*, 2007, vol. 13, no. 2. - p. 281.-282.

²⁰ Cipeliuss R. Vispārējā mācība par valsti. Rīga: AGB, 1998. - 227. lpp.

²¹ Administratīvā apgabaltiesas 2012. gada 5. janvāra lēmums lietā Nr.A42527207, ar ko izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā.. Nav publicēts.

²²Gertners E. Labās mājas atvērš oficiāli. Pieejams: <http://zinas.nra.lv/latvija/riga/63409-labas-majas-atvers-oficiali.htm>

²³ Sal. Stucka A. Administratīvās tiesības: Otrs, pārstrādāts un papildināts izdevums. Rīga: Juridiskā koledža, 2009. - 225.lpp.

²⁴Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 10. aprīļa sprieduma lietā nr. AA144-06/5 18.1. punkts. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/>

²⁵ Skat. Konkurences padomes un privātpersonu noslēgtos administratīvos līgumus, kuros tiek uzsvērta savas darbības prettiesiskuma apzināšanās un atzīšana no privātpersonas puses, kas līdz ar to ir priekšnoteikums līguma noslēgšanai. Piem., Konkurences padomes un sabiedrības ar ierobežotu atbildību „MMS Communications Latvia” 2009. gada 13. marta administratīvais līgums nr. 7-AL par tiesiskā strīda izbeigšanu administratīvajā lietā nr. A42419206. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/Administrativie_ligumi/E02-41_080506-7_09.pdf.

²⁶Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. - 241. lpp.

vai neslēgšanu nav administratīvais akts,²⁷ bet ir starplēmums, kas nav procesa galīgais noregulējums. Turklāt no izlīguma jānošķir neformālas „norunas” starp iestādi un privātpersonu, kas nerada līdzējiem saistošas tiesiskās sekas.²⁸

[22] Tiesas prakse attiecībā uz tiesas tiesībām noteikt iestādei pienākumu noslēgt izlīgumu ir mainījusies. Ja Senāts 2008. gada 25. septembra spriedumā atzina, ka iestādes vērtējuma izdarīšanu par vienošanās slēgšanu var pārbaudīt administratīvajā tiesā,²⁹ tad 2011. gada 7. oktobra spriedumā Senāts atkāpās no šīs atziņas,³⁰ norādot, ka tas būtu arī pretrunā ar izlīguma tiesisko dabu, ka tiesa uzliktu pienākumu izlīgt. No sprieduma izriet, ka, ja iestādei ir rīcības brīvība noslēgt administratīvo līgumu, tad iestādes lēmums, ar ko atteikts to darīt, parasti nav pārsūdzams tiesā.

[23] Tomēr tiesā var pārsūdzēt un tiesa var uzlikt pienākumu iestādei slēgt izlīgumu, ja, izlīguma noslēgšana ir nevis rīcības brīvība, bet no tiesību normām izrietošs pienākums, vai iestāde pati samazinājusi savu rīcības brīvību līdz minimumam, izsakot saistošu piedāvājumu noslēgt izlīgumu, kuru privātpersona ir pieņēmusi.³¹ Tāpat rīcības brīvība var būt samazināta, pamatojoties uz vienlīdzības principu, gadījumos, kad iestāde līdzīgos tiesiskos vai faktiskos apstākļos ir slēgusi izlīgumu.

[24] Tomēr arī gadījumos, kad tiesas kontrole nepastāv, tas nedrīkst kalpot par attaisnojumu iestādes patvaļīgai darbībai, kā arī vispārīgo tiesību principu ignorēšanai. Ikvienam lēmumam (pārsūdzamam vai nepārsūdzamam) jārada pārlicība, ka tas tiek pieņemts, ievērojot taisnīguma principu. Tiesas kontroles neesība neatbrīvo iestādi no pienākuma pamatot savu lēmumu.

[25] Iestādei jāsniedz pamatojums izlīguma noslēgšanas ierosinājumam vai slēgšanas lietderīgumam, ko var iekļaut atsevišķā dokumentā (piemēram, atteikumā piedalīties izlīguma procesā vai noslēgt administratīvo līgumu, viedoklī par izlīguma procesu un iespējamiem izlīguma noteikumiem, kas tiek nosūtīts privātpersonai) vai arī administratīvajā līgumā. Pamatojumam jābūt tādām, lai procesa dalībnieki un sabiedrība var iegūt priekšstatu par izlīguma nenoslēgšanas vai noslēgšanas lietderību.

Piemēram, pamatojums varētu sākties ar vārdiem „Ņemot vērā, ka apstrīdētais administratīvais akts būtiski aizskar privātpersonas intereses, bet sabiedrības intereses, ko tas aizsargā, nav tik nozīmīgas...”

Atteikuma pamatojums slēgt līgumu, ja šāds priekšlikums izteikts apstrīdēšanas iesniegumā, jāietver augstākas iestādes lēmumā par apstrīdēto administratīvo aktu.

[26] Komentējamais pants nenosaka, cik ātri iestādei jāziņo par piedāvājumu uzsākt izlīguma procesu, un tas arī nenosaka procesuālā termiņa apturēšanu. Attiecībā uz paziņošanas termiņu attiecināms saprātīga termiņa princips, savukārt procesuālā termiņa apturēšanu nosaka pēc analogijas ar 64. panta piekto daļu. Iestāde ir tiesīga apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšanu atlikt, ja mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas procesa dalībnieki vienojušies par iespēju slēgt izlīgumu. Šādā gadījumā iestādei jāatsāk lēmuma pieņemšanas process, ja kāds no administratīvā procesa dalībniekiem izlīguma sagatavošanas laikā paziņo, ka izlīgumu nevēlas slēgt. Lēmums jāpieņem mēneša laikā no dienas, kad izteikts paziņojums par atteikšanos slēgt izlīgumu.

[27] Atbilstoši komentējamam pantam iestāde sniedz privātpersonai informāciju par izlīguma procesu, piemēram, vai tas varētu notikt rakstveidā vai mutvārdos, piemēram, pārrunās,

²⁷ Turpat, 476. lpp.

²⁸ Turpat, 228. lpp.

²⁹ Senāta 2008. gada 25. septembra spriedumā lietā nr. SKA-502/2008 17. punkts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv>.

³⁰ Senāta 2011. gada 7. oktobra spriedumā lietā nr. SKA-558/2011 12. punkts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv>

³¹ Senāta 2009. gada 30. janvāra lēmuma lietā nr. SKA-104/2009 13. punkts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv>

ar mediācijas vai samierināšanas palīdzību, un cita veida informāciju, kas raksturo tieši izlīguma procesu.

[28] Mediācija ir strīda dalībnieku pārrunas ar trešās personas starpniecību (mediatoru), kurā strīda dalībnieki noskaidro nevis ko, bet kāpēc kaut ko vēlas un kritiski novērtē savu un pārējo dalībnieku motivāciju, intereses un argumentus un kopīgi formulē risinājumu. Mediators procesā ievēro maksimālo neitralitāti, vadot procesu un virzot dalībniekus uz risinājuma meklēšanu un vienošanos. Līdzīgs process ir arī samierināšana, tomēr samierinātājs, atšķirībā no mediatora, izsaka savu viedokli par pareizāko strīda risinājumu un aicina dalībniekus to pieņemt.

[29] Demokrātiskā un tiesiskā valstī mediācija un samierināšana ir svarīgi tiesību institūti, lai strīdu ne tikai formāli izšķirtu, bet ilgtermiņā veidotu konstruktīvas attiecības sabiedrības locekļu starpā un sadarbībā ar valsts pārvaldi. Abas metodes balstās uz demokrātijas ideāliem – dalībnieku savstarpēju respektēšanu un sadarbību.³² No vienas puses, mediācija un samierināšana piedāvā piemērotu un pieejamu strīda risināšanas metodi, no otras puses, tās samazina tiesu noslodzi, racionalizē valsts resursu izlietojumu, veicina atbildīgumu un izpratni par valsts pārvaldes darbu un sabiedrības interesēm, kā arī veicina sabiedrības uzticību valsts pārvaldei.

Nīderlandē 2009. gadā mediācijas pilotprojektā piedalījās 27 valsts un pašvaldību iestādes. Pilotprojekta rezultāti rāda, ka mediācijas izmantošanas gadījumā par 20% samazinājās iestādes darba apjoms un finanšu resursu patēriņš, par 36% samazinājās vidējais administratīvā procesa ilgums, par 40% pieauga privātpersonu apmierinātība ar iestādes darbu un 60% gadījumos tika novērsta pārsūdzība.³³

[30] Mediācijas procesam ir jābūt loģiski secīgam un strukturētam. Katras šī procesa stadijas kvalitāte un iznākums ir svarīgs nākamās stadijas veiksmei. Pirmā stadija sākas ar mediācijas līguma noteikumu apspriedi un noslēgšanu. Otrā stadijā notiek strīda faktisko un tiesisko apstākļu noskaidrošana, konstatējot par kuriem apstākļiem ir strīds un par kuriem tāds nav. Trešajā stadijā notiek dalībnieku interešu, vajadzību un tiesību noskaidrošana. Ceturtajā stadijā dalībnieki izsaka priekšlikumus par strīda risinājumiem. Piektajā stadijā dalībnieki cenšas vienoties par visiem dalībniekiem pieņemamu risinājumu tiesību normu ietvaros. Sestajā stadijā apstiprina izlīgumu vai konstatē nespēju panākt izlīgumu.

[31] Mediācijas procesa struktūru satur kopā konkrēti principi, kurus varētu iedalīt divās grupās: organizatoriskie un procesuālie principi.³⁴ Pie pirmās grupas pieder tādi principi kā, piem., pašnoteikšanās, brīvprātīgums, mediatora neitralitāte, godīgums un atklātība, saskarsmes ētika, savukārt pie otrās grupas pieder tādi principi, kā, piem., konfidencialitāte, strīda dalībnieku līdztiesīgums un sadarbība.

[32] Gan brīvā, gan obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā var izmantot mediāciju vai samierināšanu, tikai katrā gadījumā atšķiras metožu piemērošanas mērķis. Obligātā administratīvā akta gadījumā mērķis ir sasniegt vienprātību par precīziem faktiskajiem apstākļiem un piemērojamām tiesībām, savukārt brīvā administratīvā akta izdošanas gadījumā ne tikai noskaidrot faktiskos apstākļus, bet arī precīzi izvērt sabiedrības un indivīda tiesības vai intereses. Iestādei uzticētā rīcībā brīvība jāpiepilda ar taisnīgiem un pareiziem lietderības apsvērumiem. Turklāt, ņemot vērā, ka mediācija vairāk vērsta uz strīda dalībnieku interešu savstarpēju saskaņošanu, savukārt samierināšana izpaužas vairāk kā strīda dalībnieku tiesību izvērtēšana un viedokļa sniegšana par konkrētā strīda pamatotākajām dalībnieku tiesībām, tad obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā dalībnieki visefektīvāk strīdu var atrisināt ar samierināšanu, savukārt brīvā administratīvā akta izdošanas gadījumā gan ar samierināšanu, gan

³² Skat. Haft F., Schlieffen K. Handbuch Mediation. München: Verlag C.H.Beck, 2009. – S. 215.

³³ Gathier E. Mediation in the Netherlands. [b.v.]: Netherlands Mediation Institute, 2010. – p. 14.-19. Pieejams: <http://goo.gl/tXFXK> [skatīts 2012. gada 23. maijā].

³⁴ Калашникова С. И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции. Москва: Инфотропик Медиа, 2011. – с. 24.

ar mediāciju.

Nīderlandē kādā lietā sociālo tiesību jomā iestāde bija pieņēmusi lēmumu mainīt bērnam piešķirtās sociālās palīdzības veidu un apmēru. Tiesa norādīja, ka no vispārīgā rūpības pienākuma izriet iestādes pienākums veikt pārrunas ar privātpersonu par jaunu palīdzības veidu, tās apmēru un kārtību, kā arī jācenšas panākt vienošanos par šiem jautājumiem.³⁵ Iestādei ne tikai formāli jāuzklausa privātpersonā, bet jāapsver privātpersonas iebildumi un jāpieņem tiesiski iespējams strīda risinājums, kā arī jāvērtē un jāsniedz viedoklis par privātpersonas piedāvāto risinājumu, visos gadījumos cenšoties mazināt privātpersonas un valsts izdevumus administratīvajā procesā.³⁶

[33] Mediācijas procesā iestāde var būt gan mediācijas dalībnieks, gan mediators. Administratīvajā procesā mediāciju var izmantot attiecībās starp:

a) *iestādi, administratīvā akta adresātu un trešo personu;*

Piem., būvatļaujas apstrīdēšanas stadijā mediācijā vai samierināšanā iestāde pārstāv sabiedrības intereses, būvatļaujas adresāts un trešā persona savas subjektīvās tiesības un intereses. Tā Administratīvā apgabaltiesa kādā lietā³⁷ izbeidza tiesvedību, jo pieteicējs (trešā persona) un Jūrmalas pilsētas dome noslēdza administratīvo līgumu, kurā dalībnieki vienojās par izmaiņām dzīvojamās mājas projektā, sakarā ar kurām tika iesniegts pieteikums tiesā. Tādējādi lietas dalībnieki vienojās par savstarpēji pieņemamu risinājumu, kas atbilst gan sabiedrības, gan būvnieka, gan kaimiņu interesēm.

b) *divām vai vairākām privātpersonām – administratīvā akta adresātu un trešo personu.* Šajā gadījumā iestāde var piesaistīt mediātoru vai arī valsts vai pašvaldību amatpersona var uzņemt mediātoru lomu. Valsts noteiktu skaitu ierēdņu var apmācīt par mediatoriem.³⁸

Nīderlandē kādā lietā tiesa norādīja uz iestādes pienākumu izmantot mediāciju, lai atsisinātu strīdu starp kaimiņiem. Viena kaimiņa kaķis ar skaļu un ilgstoši neizturamu trūkšņošanu otram kaimiņam radīja neērtības. Izskatot neapmierinātā kaimiņa sūdzību, pašvaldības iestāde uzlika par pienākuma runča īpašniekam to turēt slēgtās telpās. Kaķa īpašnieks nepiekrīta šādam iestādes lēmumam un to pārsūdzēja tiesā. Izskatot pieteikumu, tiesa norādīja: "Pie šādiem faktiskajiem apstākļiem iestādei vajadzēja (...) pirms pieņemama galīgo lēmumu, izmēģināt, vai konfliktu starp kaimiņiem nevar atrisināt ar mediāciju, panākot risinājumu starp pieteicēju un neapmierināto kaimiņu."³⁹

[34] Valsts un pašvaldību iestādes var arī veidot pastāvīgas vai *ad hoc* mediācijas vai samierināšanas komisijas, kuras uzklausa ieinteresētos dalībniekus, objektīvi izvērtē to viedokļus un argumentus, apkopo nepieciešamo informāciju, izstrādā priekšlikumus strīda atrisināšanai un cenšas novērst strīdu starp administratīvā procesa dalībniekiem pirmstiesas procesā, tādējādi samazinot tiesību aizsardzības ilgumu un administratīvo tiesu noslodzi.⁴⁰ Komisiju priekšlikumi nav juridiski saistoši, tādējādi tos nevar apstrīdēt vai pārsūdzēt.

Nīderlandē apstrīdēšanas stadijā mediācijas un samierināšanas īstenošanai iestāde var izveidot īpašu komisiju, kurās sastāvā ir ne mazāk kā trīs locekļi, starp kuriem vismaz tās priekšsēdētājs ir neatkarīgs eksperts.⁴¹ Beļģijā darbojas mediācijas komisija nodokļu strīdu risināšanai.⁴² Arī Francijā izveidotas speciālas samierināšanas komisijas dažādās administratīvo tiesību nozarēs un jautājumos, piem., strīdu izšķiršanai, kuri izriet no publiskajiem tiesību līgumiem.⁴³

³⁵ Chair Raad van State 23 December 1986, tB/S 1986. Citēts pēc: Tolsma H.D. How can mediation be implemented in the current administrative decision-making process? Grām.: Quality of Decision-Making in Public Law. Studies in Administrative Decision-Making in the Netherlands. Edited by Graaf K.J., Jans J.H., Marseille A.T., Ridder J. Groningen: Europa Law Publishing, 2007. – p. 73.

³⁶ Tolsma H.D. How can mediation be implemented in the current administrative decision-making process? Grām.: Quality of Decision-Making in Public Law. Studies in Administrative Decision-Making in the Netherlands. Edited by Graaf K.J., Jans J.H., Marseille A.T., Ridder J. Groningen: Europa Law Publishing, 2007. – p. 74.

³⁷ Administratīvās apgabaltiesas 2011. gada 3. oktobra lēmums lietā Nr.A42475508. Nav publicēts.

³⁸ Boyron S. Mediation in Administrative Law. The Identification of Conflicting, paradigms. *European Public Law*, 2007, vol. 13, no. 2. – p. 269.

³⁹ Chair Raad van State 28 June 1993, AB 1994. Citēts pēc: Tolsma H.D. How can mediation be implemented in the current administrative decision-making process? Grām.: Quality of Decision-Making in Public Law. Studies in Administrative Decision-Making in the Netherlands. Edited by Graaf K.J., Jans J.H., Marseille A.T., Ridder J. Groningen: Europa Law Publishing, 2007. – p. 73.

⁴⁰ Cluzel-Métayer L. Le service public et l'exigence de qualité. Paris: Dalloz, 2006. – p. 355.

⁴¹ Buck T. European methods of administrative law redress: Netherlands, Norway and Germany. Prepared for the Department for Constitutional Affairs. DCA Research Series 2/04, November 2004. – p. 13.

⁴² Quaghebeur M. Government Establishes Tax Mediation Department. *Tax Notes International*, 5 November 2007, vol. 48, no. 6. – p. 545.

⁴³ Brown L.N., Bell J.S. French Administrative Law. Fifth Edition. Oxford: Clarendon press, 1998. – p. 303.

[35] Saskaņā ar komentējamo pantu iestāde informē arī par savu redzējumu attiecībā uz iespējamiem **izlīguma noteikumiem**, kuriem izpildoties iespējams apmierināt privātpersonas prasības tiesību normu ietvaros. Atbilstoši privātpersonas tiesību ievērošanas principam iestādes rīcībai jābūt vērstai uz privātpersonu tiesību un tiesisko interešu maksimālu aizsardzību un realizāciju. Ievērojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus ir pieļaujami gadījumi, kad iestāde izsaka aicinājumu sākt izlīgumu procesu, priekšlaicīgi nesniedzot viedokli par izlīguma saturisko risinājumu. Potenciāli izlīguma process var būt sekmīgāks, ja pirms tā dalībniekiem nav izveidojies priekšstats par pareizāko risinājumu. Priekšlaicīga viedokļa esība un zināma veida pozīcijas ieņemšana var ierobežot strīda dalībnieku spēju izprast citu dalībnieku argumentus un panākt vienprātību (vienoties par visiem pieņemamu risinājumu).

[36] Komentējamā panta kārtībā sniegtais iestādes viedoklis par izlīguma procesu un iespējamiem izlīguma noteikumiem procesā var **mainīties**. Iestādes izteiktajam viedoklim ir tikai pagaidu raksturs un, ņemot vērā pavērsienus izlīguma procesā, tas var tikt mainīts.

[37] Par iestādes aicinājumu uzsākt izlīguma procesu privātpersona var izteikt **viedokli**. Komentējamais pants nenosaka, kādā termiņā privātpersonai jāsniedz atbilde, tāpēc iestādei jānosaka saprātīgs termiņš, lai privātpersona varētu izvērtēt izlīguma noslēgšanas iespēju. Ja privātpersona noteiktajā termiņā nesniedz atbildi, uzskatāms, ka privātpersona noraidījusi šādu iespēju. Iestāde turpina vispārīgo administratīvo procesu, kas saistīts ar apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanu un lēmuma par apstrīdēto administratīvo aktu pieņemšanu (81. pants).

V. Izlīguma noslēgšanas noteikumi un forma

[38] Visos gadījumos objektīvu un subjektīvu iemeslu dēļ panākt dalībnieku vienprātību nav iespējams, tomēr izlīgums ir veiksmīgs administratīvā strīda nobeigums. Sekmīgs izlīguma process var noslēgties ne tikai izlīguma kā līguma **formā**,⁴⁴ bet arī administratīvā akta atcelšanā, grozīšanā un noteikta satura akta izdošanā.

[39] Tajos gadījumos, kad iestāde un privātpersona noslēdz administratīvo līgumu, lai izbeigtu tiesisku strīdu, saistībām, ko uzņemas līdzēji, jābūt **samērīgām un tiesiskām**.

[40] Noslēgšanas **iesmesli** var būt tādi, kas palīdz atrast tiesisku un lietderīgu risinājumu, tāpat svarīgs iesmesls var būt arī efektivitāte.⁴⁵ Pietāte attiecībā uz tiesas procesu un ar to saistītais laika patēriņš, kā arī finansiālais risks attaisno izlīgumu.⁴⁶ Iestāde ar izlīgumu nevar atteikties no likumā noteikto pienākumu izpildes. Tomēr, lai izbeigtu strīdu, iestāde ar administratīvo līgumu var nodibināt atšķirīgas tiesiskās sekas, nekā tās ir saistībā ar sākotnējo administratīvo aktu, faktisko rīcību vai publisko tiesību līgumu, ja tas nepārkāpj tiesību normas, pamatots ar attaisnojamiem lietderības apsvērumiem un kopumā ir sabiedrības interesēs. Izlīguma noslēgšanas lietderība konstatējama arī gadījumos, ja neskaidrību par faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem novēršana prasītu nesamērīgus izdevumus, tostarp finanšu izmaksas un laika patēriņu, salīdzinājumā ar jautājumu noskaidrošanas sekām. Tas jāizšķir katrā konkrētā gadījumā. Izlīgums kalpo procesuālajai ekonomijai un samērīgumam, tādēļ saturiskās prasības tā noslēgšanā nevar būt pārspīlētas.⁴⁷

⁴⁴ Jokela A. *New European Methods of Legal Protection*. Grām.: Jokela A., Ervo L., Grāns M. *Europeanization of Procedural Law and the New Challenges to Fair Trial*. Amsterdam: Europa Law Publishing, 2009. - p. 15.

⁴⁵ Paine F.J. *Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums)*. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. - 224.-225. lpp.

⁴⁶ Turpat, 242. lpp.

⁴⁷ Turpat.

[41] Izlīgumu var noslēgt rakstveidā. Atšķirībā no administratīvā akta izlīguma forma nevar būt mutvārdos, ja vien šim vispārīgajam pienākumam speciālajās tiesību normās nav noteikts izņēmums.⁴⁸ Turklāt visiem izlīguma noteikumiem nav jābūt ietvertiem vienā dokumentā. Līgums izprotams materiālā, nevis tehniskā nozīmē.

Piem., Polijā atbilstoši Likuma par administratīvo procesu iestāde⁴⁹ 117. pantam administratīvo līgumu var iekļaut arī pārrunu protokolā.

[42] Ar izlīgumu dalībnieki vienojas par tiesisko attiecību izbeigšanu vai pārjaunojumu un vienu tiesisko seku vietā tiek noteiktas citas. Izlīguma negatīvā iedarbība ir tāda, ka dalībniekiem liegta iespēja atgriezties pie sava sākotnējā stāvokļa. Pozitīvi, ka sākotnējais uzskats tiek aizstāts ar vienošanās rezultātā panāktu regulējumu.⁵⁰ Ja līdzējs administratīvo līgumu pienācīgi nepilda vai apšaubā tā spēkā esību, otrs līdzējs nevar prasīt atjaunot ar izlīgumu izbeigtās tiesiskās sekas, bet var prasīt tā izpildi. **Izlīgumam ir *res judicata* spēks.**

[43] Valsts pārvaldes iekārtas likuma 85. panta pirmā daļa noteic, ka administratīvo līgumu izpildi var prasīt tiesas ceļā. Arī saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184. panta pirmās daļas 4. punktu var iesniegt pieteikumu par spēkā esoša publisko tiesību līguma izpildes pareizību. Arī iestādei jāvēršas tiesā un tā nevar savu prasījumu īstenot ar administratīvo aktu.⁵¹ Iestāde nevar vienpusēji atkāpties tiesiskajām sekām, kas pielīgtas ar izlīgumu. Tas būtu pretrunā *pacta sunt servanda* principam. Līguma dalībnieki ir līdztiesīgi savās tiesībās un pienākumos. Līdz ar to, ja starp līguma dalībniekiem rodas strīds par līguma izpildi, tad tas atrisināms ar alternatīvo strīdu risināšanas metožu palīdzību vai izšķirot tiesā.

[44] Valsts pārvaldes iekārtas likuma 85. panta otrā daļa noteic, ka tiesas process un sprieduma izpilde notiek saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Ja strīdā par izlīguma izpildi atbildētājs ir iestāde, tad tiesas nolēmuma izpilde notiek vispārīgajā kārtībā (skat. Administratīvā procesa likuma deviņo sadaļu), jo ar tiesas nolēmumu var uzlikt pienākumu tikai iestādei. Savukārt Administratīvā procesa likuma 386.pants precizē, ka tiesas nolēmumu lietās par publisko tiesību līguma spēkā esamību vai izpildi, ja atbildētājs ir privātpersona, izpilda kārtībā, kāda šajā likumā noteikta administratīvā akta izpildei.

[45] Izlīguma (administratīvā līguma) gadījumā tiesību aizsardzības aspekts nav tik būtisks, jo privātpersona un iestāde slēdz tikai tādus līgumus, kuriem pilnībā piekrīt.⁵² Šādos gadījumos strīdi visbiežāk var rasties saistībā ar paša izlīguma izpildi.

⁴⁸ Skat. Singh M.P. German Administrative Law in Common Law Perspective, 2nd edition. Berlin: Springer, 2001. - p.96; Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. - 237.-238. lpp.

⁴⁹Kodeks postępowania administracyjnego. Pieejams: <http://lex.pl/serwis/du/2000/1071.htm>.

⁵⁰ Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. - 243. lpp.

⁵¹ Turpat, 2002. - 254. lpp.

⁵²Sal., turpat, 223. lpp.

Ekonomikas ministrijas
Energētikas departamenta direktora vietniecei
L.cien. Rotai Šņukai

Rīgā, 2013. gada 11. septembrī

Par Subsidētās elektroenerģijas nodokļa likumprojektu

Pirms sīkāk komentēt konkrētus Subsidētās elektroenerģijas likumprojekta pantus, vēlos norādīt, ka Subsidētās elektroenerģijas nodokļa likums nekādā veidā nerisinās nozares ilgtspējas jautājumus un pat neviestis skaidrību, ar ko nākotnē rēķināties uzņēmējiem, kuri jau veic vai vēlas veikt enerģijas ražošanas uzņēmējdarbību, vai kuriem šādu rīcību diktē efektīvākas resursu izmantošanas un saimniekošanas loģika.

Tomēr, pieņemot, ka Ekonomikas ministrija turpinās virzīt šo jauno tiesību aktu, ir svarīgi, lai tas viestu skaidrību vismaz par to jautājumu regulējumu, kurus paredzēts risināt pieņemot šo likumu un izrietošos tiesību aktus. Izskatot Ekonomikas ministrijas sagatavoto likumprojektu „Subsidētās elektroenerģijas nodokļa likums”, ir vairāki vērojumi un komentāri.

- 1) Konceptuāli un par likuma 2. pantu: Nav skaidrs, kas ir likuma mērķis, lai arī, iepazīstoties ar likumprojekta anotācijas redakciju, ir iespējams pieņemt, ka likuma pieņemšana un subsidētās enerģijas nodokļa (SEN) ieviešana ir viens no veidiem, kā domāts ierobežot elektroenerģijas cenu augšanu. No likumprojekta esošās redakcijas nekādi neizriet, ka SEN ļaus ierobežot vai apstādināta elektroenerģijas cenu augšanu. Pat, ja likumprojekta sagatavotāji paredz, ka likums ietekmēs elektroenerģijas cenu, tad no esošās likumprojekta redakcijas nav skaidrs, kā tieši SEN samazinās elektroenerģijas cenu lietotājiem. Līdz ar to jāsecina, vienīgā SEN likuma un SEN funkcija ir padarīt elektroenerģijas un netieši arī siltuma ražošanas uzņēmējdarbību nerentablu un demotivēt turpmākus ieguldījumus enerģētikas sektorā kopumā un it īpaši uzņēmējdarbībā, kas saistīta ar atjaunīgo energoresursu iegūšanu un izmantošanu enerģijas ražošanā.
- 2) Likuma 5. panta (1) daļa: No esošās redakcijas nav skaidri saprotams, kurš no pirmās daļas trīs punktiem attieksies uz gāzes kogenerācijas stacijām (piemēram, Rīgas TEC-1 un TEC-2). No esošās redakcijas var izrietēt, ka, piemēram, AS Latvenego tiks aplikti gan (1) daļas 1) punkta, gan (1) daļas 2) punkta ienākumi, summāri veidojot 30% ienākumu samazinājumu.
- 3) Likuma 5. panta (4) daļa:

- a. Pirmkārt, esošā redakcija nosaka, ka par pareizas SEN likmes piemērošanu ir atbildīgs SEN maksātājs, kuram ir pienākums sniegt pierādījumus (publiskajam tirgotājam?) atbilstībai panta (2) un (3) daļai. Likumprojekta 5. pants neatsaucas uz samazinātu nodokļa likmi, bet skaidri nosaka trīs dažādas SEN likmes, kas attiecas uz trīs dažādām situācijām ar atšķirīgiem tehnoloģiskajiem risinājumiem. Līdz ar to nav iemesla īpaši izcelt pienākumu pierādīt atbilstību panta (2) un (3) daļai. Vai arī jānosaka pienākums pierādīt atbilstību jebkurai no 5. panta trīs daļām.
 - b. Otrkārt, kā nodokļa maksātājam noteiktā atbildība saskan ar 6. panta (2) un (4) daļas nosacījumiem, kas SEN aprēķināšanas un ieturēšanas pienākumu un atbildību uzliek publiskajam tirgotājam? Būtu loģiski ja publiskais tirgotājs pārbaudītu arī SEN maksātāja atbilstību 5. panta (1), (2) vai (3) daļai.
- 4) Likuma 6. panta (1) un (4) daļa:
- a. Kalendārais mēnesis kā taksācijas periods nav neierasts risinājums enerģētikas sektoram, taču SEN gadījumā nodokļa maksājums ir saistīts ar ievērojamu līdzekļu administrēšanu. Elektroenerģijas nodokļa taksācijas periods arī ir viens kalendārais mēnesis, taču tā ieņēmumi, salīdzinot ar prognozējamajiem SEN ieņēmumiem, ir salīdzinoši nelieli. Noproto, ka kalendārais mēnesis kā taksācijas periods noteikts tādēļ, ka arī OIK maksājumi komersantiem tiek veikti ik mēnesi. Rosīnu pārformulēt panta (1) punkta redakciju, nosakot, ka taksācijas periods atbilst periodam, par kuru komersantam tiek veikts OIK maksājums.
 - b. Paredzēts, ka publiskajam tirgotājam nodoklis jāieskaita valsts budžetā 15 dienu laikā. Kādēļ ne 10 vai 20? Kādēļ ne uzreiz? Piemēram, elektroenerģijas nodoklis jāiemaksā valsts budžetā 25 dienu laikā pēc taksācijas perioda beigām. Vai publiskais tirgotājs 15 dienas apgrozīs šo līdzekļus, kas veidojas, neizmaksājot pilnu atbalstu, bet ieturot SEN daļu? Kādēļ nevar ieskaitīt pilnu atbalsta summu nodokļa maksātājam, kuram ar likumu tiek uzlikts pienākums nodokli nomaksāt? Kādēļ šos līdzekļus nevarētu apgrozīt paši nodokļu maksātāji? Pieņemtu, ka būtu komersanti, kuriem kredītsaistību dēļ būtu svarīgi, lai finanšu rādītāji, tajā skaitā arī apgrozījuma rādītājs, ir iespējami labāki.
- 5) Likuma 6. panta (5) daļa: Lai būtu iespējams objektīvi spriest par to, kāda ietekme uz nodokļu maksātājiem būs SEN likumam, vienlaikus ar likumprojekta tekstu būtu jāpublisko arī izrietošo tiesību aktu projekti. Aicinu nevirzīt šo likumprojektu tālāk, kamēr nav sagatavoti un apspriesti saistīto un izrietošo tiesību aktu projekti.

Ar cieņu,

Reinis Āboltiņš

Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS pētnieks

t: 29218999

Ar Latvijas Republikas Ministru prezidenta 2013.gada 29.augusta rīkojumu Nr.316 izveidotās darba grupas atzinums.

Saskaņā ar 2013.gada 29.augusta Latvijas Republikas Ministru prezidenta V.Dombrovska rīkojumu Nr.316 tika izveidota darba grupa, lai izvērtētu normatīvajos aktos ietvertu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk- Birojs) darbību regulējošo tiesību normu efektivitāti un sagatavotu priekšlikumus par nepieciešamo pasākumu kopumu Biroja darbības efektivitātes uzlabošanai.

Darba grupas sēdēs 2013.gada 5.septembrī, 18.septembrī, 30.septembrī, 7.oktobrī un 28.oktobrī tika izvērtēti vairāki ārējie un Biroja darbību regulējošie normatīvie akti, proti, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums (turpmāk tekstā-Likums), Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nolikums (turpmāk tekstā-Nolikums), Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja reglaments (turpmāk tekstā – Reglaments), Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darba kārtības noteikumi (turpmāk tekstā – Noteikumi), Ētikas kodekss, Ētikas komisijas nolikums, Disciplinārlietas ierosināšanas, izskatīšanas un disciplinārsoda piemērošanas kārtība (turpmāk tekstā – Disciplināratbildības kārtība), Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sabiedriskās konsultatīvās padomes nolikums (turpmāk tekstā – Konsultatīvās padomes nolikums), priekšnieka vietnieka (korupcijas novēršanas jautājumos) amata apraksts, priekšnieka vietnieka (korupcijas apkarošanas jautājumos) amata apraksts, kā arī uzklauti Biroja priekšnieks J.Streļčenoks, Biroja priekšnieka vietniece J.Strīķe un Biroja priekšnieka vietniece I.Jurča.

Izvērtējot Biroja darbību regulējošos normatīvos aktus, darba grupa uzskata par nepieciešamu norādīt uz tajos konstatētajām nepilnībām un izteikt sekojošus priekšlikumus trūkumu novēršanai:

Izdarīt grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā:

- ▲ precīzi noregulēt Biroja amatpersonu juridisko statusu, Ministru prezidenta pārraudzības saturu un apjomu ņemot vērā, ka Valsts pārvaldes likuma un Darba likuma piemērošanas robežas Likumā nav precīzi noteiktas un praksē rada neskaitāmas piemērošanas problēmas;
- ▲ reglamentēt Biroja priekšnieka disciplināratbildību, nosakot amatpersonu (institūciju), kam ir disciplinārā vara pār Biroja priekšnieku, Biroja priekšnieka disciplināratbildības procesuālos jautājumus un iespējamus sodu veidus. Regulējumam jānodrošina gan Biroja priekšnieka atbildība, gan garantija pret risku, ka disciplinārā atbildība varētu tikt izmantota, lai ļaunprātīgi ietekmētu Biroja darbību (piemēram, paredzot profesionālas komisijas izveidi iespējamā pārkāpuma fakta izmeklēšanai un izslēdzot tādus iespējamus disciplinārsodus kā pazemināšana amatā un atbrīvošana no amata);

- △ pastiprināt Biroja padomes kā pašpārvaldes institūcijas lomu. Noteikt Biroja priekšniekam par pienākumu konkrētā laika periodā sasaukt Biroja padomes sēdi, ja saņemts šāds ierosinājums Likuma 3.panta trešās daļas kārtībā;
- △ konceptuāli izlemt jautājumu par nepieciešamību Likumā saglabāt teritoriālās nodaļas kā Biroja struktūrvienības, kuras Biroja darbības laikā (11 gados) nav izveidotas. Ja konceptuāli tiek atbalstīta Biroja struktūra sastāvoša tikai no vienas vienotas iestādes bez teritoriālām struktūrvienībām, nepieciešams no Likuma izslēgt attiecīgās teksta daļas 3.panta pirmajā daļā, 4.panta trešās daļas 5., 6., 13.punktā, 5.panta pirmajā daļā, ceturtajā daļā, kā arī izslēgt 5.panta piekto daļu un 6.panta ceturto daļu;
- △ precizēt Likuma 7.panta otrajā daļā minēto padomes nosaukumu, izslēdzot no tā vārdus „un korupcijas”.

Izdarīt grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nolikumā(22.03.2005. Ministru kabineta noteikumi Nr.201):

- △ Pielikums Nr.1 un Pielikums Nr.2.

Izdarīt grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja reglamentā:

- △ saskaņot Reglamentu ar Kriminālprocesa likumu un amata aprakstiem, precizēt 17.2. punktā noteikto Biroja priekšnieka vietnieka korupcijas apkarošanas jautājumos pienākumu organizēt un kontrolēt izmeklēšanas un operatīvo darbu, kas ir pretrunā ar Kriminālprocesa likuma 31.pantu, kas nosaka, ka izmeklētāja tiešais priekšnieks ir izmeklēšanas iestādes vai tās struktūrvienības vadītājs vai viņa vietnieks, kuram saskaņā ar pienākumu sadali vai individuālu rīkojumu ir uzdots kontrolēt konkrētā kriminālprocesa veikšanu izmeklēšanas laikā, līdz ar to Birojā šīs funkcijas veic Izmeklēšanas nodaļas priekšnieks, bet Biroja priekšnieka vietnieks korupcijas apkarošanas jautājumos šīs funkcijas var pildīt tikai savas kompetences ietvaros;
- △ 17.8. punktā nepieciešams konkretizēt vietnieka tiesības un pienākumus pārstāvēt Biroju citās institūcijās;
- △ 18.5. punktu formulēt atbilstoši Biroja likuma 4.panta trešās daļas 10.punktam, un Nolikuma 5.punktam;

- △ regulēt Biroja priekšnieka vietnieku kompetenci atcelt Biroja priekšnieka lēmumus Biroja priekšnieka prombūtnes laikā un atcelšanas rīkojumu saskaņošanas kārtību ar Biroja priekšnieku.

Izstrādāt jaunus priekšnieka vietnieka (korupcijas novēršanas jautājumos) un priekšnieka vietnieka (korupcijas apkarošanas jautājumos) amatu aprakstus:

- △ vietnieku pienākumi daļēji neatbilst pašreiz spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, piemēram, priekšnieka vietnieka (korupcijas apkarošanas jautājumos) amata apraksta 5.7. punktā ir norādīts, ka viņa pienākums ir organizēt un kontrolēt iekšējās drošības un informācijas aizsardzības jautājumus, bet Biroja reglamenta 7.4.punktā noteikts, ka Iekšējās drošības nodaļa ir tieši pakļauta Biroja priekšniekam;
- △ amata aprakstā Biroja priekšnieka vietnieks (korupcijas apkarošanas jautājumos) tieši jāpilnvaro akceptēt operatīvās darbības (tai skaitā sevišķā veidā veicamos) pasākumus, atbilstoši piedāvātajiem grozījumiem Nolikumā (Ministru kabineta noteikumos);
- △ amata apraksti nav aktualizēti saskaņā ar Likumā veiktajiem grozījumiem, kā arī amata aprakstos izmantotā terminoloģija neatbilst spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, (izziņas darbs, operatīvā darba subjekti u.c.).

Izstrādāt jaunu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sabiedriskās konsultatīvās padomes nolikumu:

- △ Konsultatīvās padomes nolikums ir zaudējis spēku kopš 2010.gada 15.jūnija, kad stājās spēkā grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā, ar kuru tā 73.panta pirmā daļa tika izteikta jaunā redakcijā, līdz ar ko Konsultatīvās padomes nolikums šobrīd ir izdots saskaņā ar spēkā neesošu likuma normu;
- △ darba grupa rekomendē Birojam uzlabot šī instrumenta-sabiedriskās konsultatīvās padomes izmantošanu, jo ir jomas, piemēram, sabiedrības izglītošana, kur padomes iespējas sniegt savu ieguldījumu netiek izmantotas pilnībā.

Izstrādāt jaunus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darba kārtības noteikumus:

- △ nepieciešams precizēt Noteikumu izdošanas pamatu, ņemot vērā, ka Valsts pārvaldes iekārtas likuma 73.panta pirmās daļas 5.un 6.punkts, uz kuru pamata tie izdoti, nav spēkā kopš 2010.gada 15.jūnija;

- △ saturiski atsevišķās normās ir konstatētas pretrunas ar Kriminālprocesa likumu, proti, tā 110. un 111.punkts nosaka, ka Biroja oficiālo viedokli plašsaziņas līdzekļiem sniedz Biroja priekšnieks, bet cits Biroja darbinieks Biroja oficiālo viedokli plašsaziņas līdzekļiem sniedz tikai ar Biroja priekšnieka rakstisku atļauju. Turpretī Kriminālprocesa likuma 396.panta pirmā daļa nosaka, ka pirmstiesas kriminālprocesā iegūtās ziņas līdz tā pabeigšanai izpaužamas tikai ar izmeklētāja [...] atļauju un viņa noteiktajā apjomā, tādējādi Biroja priekšnieks bez saskaņošanas ar procesa virzītāju-izmeklētāju nav tiesīgs izpaust jebkādas kriminālprocesā iegūtās ziņas, bet izmeklētājs tās drīkst izpaust bez Biroja priekšnieka atļaujas;
- △ ņemot vērā, ka pilnvērtīgs korupcijas novēršanas un apkarošanas darbs nav iespējams, ja netiek plaši un operatīvi informēta sabiedrība, būtu ieteicams apsvērt elastīgāku kārtību Biroja viedokļa paušanai plašsaziņas līdzekļiem. Ar Biroja priekšnieku saskaņojot galvenos vēstījumus, vismaz augstākā līmeņa amatpersonas būtu pilnvarojamas paust viedokli savas kompetences ietvaros bez priekšnieka rakstiskas atļaujas katrā atsevišķā gadījumā;
- △ kopumā, izvērtējot Noteikumus, secināts, ka tie ietver saturiski ļoti dažādas nodaļas- gan personālvadības politiku regulējošos noteikumus, gan iekšējās kārtības noteikumus, gan sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem u.c. Biroja priekšniekam būtu izvērtējama Noteikumu pārstrādāšana, iespējams, sadalot tos vairākos iekšējos normatīvos aktos, rūpīgi saskaņojot tos ar Darba likumu un Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumu, nepieļaujot pretrunas ar tiem, kā arī nepārrakstot jau šajos ārējos normatīvajos aktos ietverto regulējumu;

Izstrādāt jaunu Ētikas kodeksu un Ētikas komisijas nolikumu:

- △ Biroja Ētikas kodekss un Ētikas komisijas nolikums izdoti saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 73.panta pirmās daļas 5. un 6.punktu, kuri nav spēkā kopš 2010.gada 15.jūnija, līdz ar ko šie iekšējie normatīvie akti ir zaudējuši savu spēku. Tos nepieciešams izstrādāt no jauna.

Izstrādāt jaunu Disciplinārlietu ierosināšanas, izskatīšanas un disciplinārsoda piemērošanas kārtību:

- △ Biroja Disciplināratbildības kārtība izdota saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 73.panta pirmās daļas 6.punktu, kurš šobrīd nav spēkā;
- △ Disciplināratbildības kārtības 11.punkts nosaka, ka Biroja priekšnieks, ierosinot disciplinārlietu, izveido disciplinārlietas izmeklēšanas komisiju ne mazāk kā triju darbinieku sastāvā. No šī regulējuma izriet, ka komisijā

var darboties tikai Biroja darbinieki un netiek paredzēta iespēja paplašināt komisijas sastāvu, pieaicinot kā komisijas locekļus citu iestāžu darbiniekus. No darba grupas rīcībā esošās vispārpieejamās masu medijos publicētās informācijas secināms, ka 2013.gada 13.augustā izveidotajā disciplinārlietu komisijā iekļauti vairāki citu institūciju pārstāvji;

- ▲ Disciplinārbildības kārtības 24.punkts nosaka, ka disciplinārlietas izmeklēšanas komisija iesniedz savu slēdzienu apstiprināšanai Biroja priekšniekam. Nav skaidra šāda apstiprinājuma jēga un nozīme, jo Biroja priekšniekam, pamatojoties uz šo slēdzienu, kam ir rekomendējošs raksturs, jāizdod rīkojums par disciplinārsoda piemērošanu vai par disciplinārlietas izbeigšanu. Tādējādi secināms, ka Disciplinārbildības kārtība satur nepietiekami skaidrus formulējumus un nevajadzīgi sarežģī disciplinārlietu izskatīšanas kārtību.

Izstrādāt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja padomes nolikumu:

- ▲ ņemot vērā, ka Likumā ietvertais regulējums ir vispārīgs un pietiekami skaidri neregulē dažādas situācijas, piemēram, termiņu, kādā Biroja priekšniekam ir pienākums sasaukt minētās padomes sēdes pēc padomes locekļa ierosinājuma. Noskaidrots, ka Biroja padomes locekļi- Operatīvo izstrāžu nodaļas vadītājs J.Jurašs, Biroja priekšnieka vietniece J.Striķe, Korupcijas novēršanas nodaļas vadītāja D.Kurpniece, Izmeklēšanas nodaļas vadītāja L.Šikore, juridiskās un personālvadības nodaļas vadītāja I.Dravniece rakstiski rosināja Biroja priekšnieku J.Streļčenoku sasaukt Biroja padomes sēdi 2013.gada 28.augustā, taču sēde sasaukta netika. Ar atkārtotu ierosinājumu J.Jurašs pie J.Streļčenoka vērsās 2013.gada 19.septembrī, lūdzot Biroja padomes sēdi sasaukt 2013.gada 20.septembrī, bet tā vietā Biroja priekšnieks sasauca Biroja kolektīva sanākumi.

Darba grupa, uzklusot Biroja priekšnieku J.Streļčenoku, kā arī Biroja priekšnieka vietniekus J.Striķi un I.Jurču, secina, ka Birojā radušos nesaskaņu cēlonis lielā mērā ir meklējams izveidotā darba praksē, Biroja priekšniekam piemērojot vienādu atskaišu sistēmu divām dažādām Biroja darbības jomām - korupcijas novēršanas un korupcijas apkarošanas blokiem. Ir saskatāma Biroja priekšnieka neizpratne par to, kādā veidā notiek darbs korupcijas apkarošanas blokā, kur tiek veikti operatīvās darbības pasākumi un kriminālprocesuālās darbības. Minētais būtiski atšķiras no darba procesa korupcijas novēršanas jomā, tādējādi piemērot abām jomām vienādu atskaitīšanās kārtību nav iespējams. Vienlaicīgi darba grupa secina, ka nevis normatīvā regulējuma trūkums vai nepilnības traucē Biroja darbību, bet gan neprasmīga spēkā esošo normatīvo aktu piemērošana un nepilnības iekšējā komunikācijā.

Darba grupa rekomendē pastiprinātu uzmanību pievērst Biroja administratīvajai pārvaldei, piesaistot augstas kvalitātes speciālistu (-us) valsts

pārvaldes jautājumos ar prasmi un pieredzi normatīvo aktu izstrādē. Šādas jaunas amata vietas izveide veicama uz esošo vakanto amata vietu iekšējās pārdales rēķina.

Darba grupas priekšsēdētājs:

Ģenerālprokurors (paraksts) **Ē.Kalnmeiers**

Darba grupas locekļi

Valsts kancelejas direktore (paraksts) **E.Dreimane**

**biedrības "Sabiedriskās politikas centrs
PROVIDUS" pētnieks** (paraksts) **V.Kalniņš**

Tieslietu ministrijas valsts sekretārs (paraksts) **M.Lazdovskis**

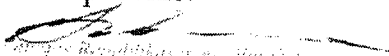
Satversmes aizsardzības biroja direktors (paraksts) **J.Maizītis**

Drošības policijas priekšnieks (paraksts) **J.Reiniks**

**biedrības "Sabiedrība par atklātību-Delna"
padomes priekšsēdētāja** (paraksts) **I.Voika**

2013.gada 19.novembrī

Noraksts pareizs.

Ēriks Kalnmeiers

2013 19. NOV.

NORAKSTS

Ar Ministru prezidenta
2013.gada 29.augusta rīkojumu
Nr.316 izveidotās
darba grupas atzinuma 1.pielikums

2013.gada
Rīgā

Noteikumi Nr.
(prot. Nr. .§)

Grozījumi Ministru kabineta 2005.gada 22.marta noteikumos Nr.201 "Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nolikums"

Izdoti saskaņā ar Valsts pārvaldes
iekārtas likuma 16.panta pirmo daļu

Izdarīt Ministru kabineta 2005.gada 22.marta noteikumos Nr.201
"Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nolikums" (Latvijas Vēstnesis,
2005, 50.nr.; 2007, 96.nr.) šādus grozījumus:

1. Svītrot 6.punkta otro teikumu.

2. Papildināt noteikumus ar 6.², un 6.³ punktu šādā redakcijā:

"6.² Biroja priekšnieka vietnieka korupcijas apkarošanas jautājumos kompetence ir šāda:

6.²1. Biroja pakļauto nodaļu darba koordinēšana un vadība;

6.²2. izmeklēšanas un operatīvo darbu organizēšana;

6.²3. korupcijas apkarošanas darba plānošana un darba plāna izpildes organizēšana;

6.²4. sadarbības organizēšana ar valsts drošības iestādēm, kā arī citām izmeklēšanas iestādēm un operatīvās darbības subjektiem Latvijā un ārvalstīs;

6.²5. pēc Biroja priekšnieka pilnvarojuma Biroja pārstāvēšana korupcijas apkarošanas jautājumos Saeimā, Ministru kabinetā, citās valsts pārvaldes iestādēs vai ārvalstu un starptautiskajās institūcijās;

6.²6. Biroja priekšnieka informēšana par Biroja lietvedībā esošu krimināllietu un operatīvās uzskaites lietu virzību.

6.³ Biroja priekšnieka vietnieka korupcijas novēršanas jautājumos kompetence ir šāda:

6.³1. Biroja pakļauto nodaļu darba koordinēšana un vadība;

6.³². normatīvās bāzes un attīstības plānošanas sistēmas pilnveidošana korupcijas novēršanas jomā;

6.³³. iesniegumu par valsts amatpersonu interešu konflikta jautājumiem, politisko organizāciju un to apvienību finansēšanas un priekšvēlēšanu aģitācijas noteikumu kontroles jautājumiem, par valsts amatpersonu rīcību ar valsts un pašvaldības finanšu līdzekļiem un mantu izskatīšanas un attiecīgās pārbaudes organizēšana;

6.³⁴. korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts pārvaldes iestādēs metodikas attīstīšana;

6.³⁵. Biroja sabiedrisko attiecību koordinēšana un sabiedrības izglītošanas stratēģijas izstrādes nodrošināšana;

6.³⁶. Latvijas un citu valstu pieredzes korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā apkopošanas un analizēšanas nodrošināšana;

6.³⁷. Biroja darbinieku darbības koordinēšana administratīvo pārkāpumu korupcijas novēršanas jomā valsts amatpersonu darbībā atklāšanā un administratīvo sodu piemērošanā;

6.³⁸. Biroja darbinieku darbības, kas saistīta ar politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas un priekšvēlēšanu aģitācijas noteikumu izpildi un likumā noteikto Biroja kontroles funkciju izpildi koordinēšana;

6.³⁹. pēc Biroja priekšnieka pilnvarojuma Biroja pārstāvēšana korupcijas novēršanas jautājumos Saeimā, Ministru kabinetā, citās valsts pārvaldes iestādēs vai ārvalstu un starptautiskajās institūcijās."

4. Izteikt 9. un 10.punktu šādā redakcijā:

"9. Biroja darbības tiesiskumu nodrošina biroja priekšnieks. Biroja priekšnieks nosaka Biroja operatīvās darbības galvenos virzienus, veidus, saturu, apjomu, intensitāti, kontrolē kriminālprocesa veikšanu un operatīvās darbības īstenošanu, kā arī ir atbildīgs par pārvaldes lēmumu pārbaudes sistēmas izveidošanu un darbību.

10. Biroja priekšniekam ir tiesības atcelt biroja amatpersonu pieņemtos lēmumus un izdotos iekšējos normatīvos aktus, kā arī dot norādījumus par izmeklēšanas virzienu, izmeklēšanas un operatīvās darbības veikšanu."

Ministru prezidents

Valdis Dombrovskis

Tieslietu ministrs

Jānis Bordāns

NORAKSTS PAREIZS

Valsts Reģistrācijas dienests
Pilns kalamēns

2013 19. NOV.

Ar Ministru prezidenta
2013.gada 29.augusta rīkojumu
Nr.316 izveidotās
darba grupas atzinuma 2.pielikums

Rīgā

Nr.

2013.gada

.§

**Ar Ministru prezidenta 2013.gada 29.augusta rīkojumu Nr.316 izveidotas
darba grupas ziņojums par pasākumiem, kas īstenojami Korupcijas
novēršanas un apkarošanas biroja darbības efektivitātes uzlabošanai
TA-**

(...)

1. Pieņemt zināšanai darba grupas sagatavoto ziņojumu.
2. Valsts kancelejai:
 - 2.1. darba grupas iesniegto Ministru kabineta noteikumu projektu noteiktā kārtībā sagatavot iesniegšanai Ministru kabinetā.
 - 2.2. sagatavot Ministru prezidenta rīkojuma projektu par darba grupas izveidošanu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma pilnveidošanai. Darba grupas sastāvā paredzēt pārstāvjus no KNAB, Tieslietu ministrijas, Finanšu ministrijas un Valsts kancelejas. Darba grupas sastāvā pieaicināt pārstāvjus no Augstākās tiesas un Ģenerālprokuratūras.
 - 2.3. Valsts kancelejai nosūtīt darba grupas sagatavoto ziņojumu Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam izvērtēšanai un iekšējās normatīvās bāzes sakārtošanai.
3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam līdz 2014.gada 1.martam iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par darba grupas sagatavotā ziņojuma izvērtēšanas rezultātiem un veiktajiem pasākumiem iekšējās normatīvās bāzes sakārtošanā.
4. Valsts kancelejai sadarbībā ar Valsts administrācijas skolu organizēt KNAB amatpersonu apmācību.

Ministru prezidents

V.Dombrovskis

Valsts kancelejas direktore

E.Dreimane

NORAKSTS PAREIZS

Valsts kancelejas direktore
Līdija Kalnmeiers

2013 19. NOV.

Saeimas Tautsaimniecības,
agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai
Jēkaba ielā 11
Rīga, LV-1811

Rīga, 2013.gada 11.decembris
Nr. 2013/AL-025

Par likumprojektu „Grozījumi Būvniecības likumā”

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS (turpmāk – PROVIDUS) ir iepazinies ar sagatavoto likumprojektu „Grozījumi Būvniecības likumā” (turpmāk – *Grozījumi*) un sniedz savu atzinumu.

Izvērtējot *Grozījumos* piedāvātos risinājumus, PROVIDUS uzskata, ka ir svarīgi veidot efektīvu un neatkarīgu iestādi būvniecības procesa kontroles uzlabošanai, skaidri iezīmējot institūcijas vietu valsts pārvaldē un garantējot tās pieņemto lēmumu būtiskumu un nozīmīgumu. Veidojot šādu iestādi, ir svarīgi nesamazināt visu pārējo būvniecības procesā iesaistīto personu atbildības un pienākumus, jo kontrolējošās institūcijas izveide neatceļ vai negrozīs to pienākumu apjomu, kas jau tagad gulstas uz visiem citiem būvniecības procesa dalībniekiem, it īpaši pašvaldību būvvaldēm.

PROVIDUS uzskata, ka būvniecības valsts kontroles iestādes izveide nodrošinās, ka :

- 1) tiks samazināti iespējamie korupcijas riski būvniecības procesā pašvaldībās (gan būvatļaujas izsniegšanas procesā, gan būvdarbu veikšanas procesā);
- 2) nodrošināta pārraudzība pār pašvaldību darbību būvniecības procesā;
- 3) tiks samazināta iespēja pašvaldībās pieņemt nepārdomātus, nepamatotus un ieinteresētus lēmumus būvniecības procesā;
- 4) tiks nodrošināta neitrāla un profesionāla palīdzība ikvienai būvniecības procesā iesaistītai personai.

Piedāvātie *Grozījumi* ieskicē iespējamus risinājumus, taču PROVIDUS uzskata, ka būvniecības valsts kontrolei ir jādarbomas pamatojoties uz šādiem principiem:

- **Būvniecības valsts kontroli īsteno neatkarīga, funkcionāli augstāka iestāde**

PROVIDUS uzskata, ka būvniecības valsts kontroli efektīvi var veikt iestāde, kura ir funkcionāli augstāka iestāde attiecībā uz lēmumiem, kas pieņemti pašvaldību būvvaldēs būvniecības procesa sakarā. Šāds statuss iestādei dos gan tiesības

iejaukties būvniecības procesā, pamatojoties uz sūdzībām, gan proaktīvi rīkoties un veikt pārbaudes būvobjektā.

- Iestādei ir likumā noteiktas tiesības un pienākumi, bet skaidri ierobežotā apjomā

PROVIDUS uzskata, ka ir jāizvērtē būvniecības valsts kontroli īstenojošajai iestādei uzliedzamo pienākumu un tiesību apjoms, no vienas puses, paredzot pietiekami plašu tiesību klāstu, no otras puses, šabalansējot tās ar iespējām un vajadzībām.

PROVIDUS norāda, ka šīs iestādes funkcijas nedrīkst pārklāties vai dublēt ar tiem pienākumiem, kas noteikti pašvaldību būvvaldēm un kuras tos turpinās īstenot arī pēc kontroles iestādes izveides. Tāpat jāizvērtē iespēja, ka sabiedrība vērsīsies šajā iestādē ar sūdzībām par visdažādākajiem būvniecības pārkāpumiem, tādējādi pārslogojot iestādi ar milzu darba apjomu.

PROVIDUS uzskatā, ka būvniecības valsts kontroli realizējošai iestādei noteikti ir jāveic šādi uzdevumi:

- 1) uzraudzīt un kontrolēt noteiktu kategoriju ēku būvniecības procesu (iespējams sabiedriski nozīmīgu ēku) - tai skaitā apturēt būvdarbus, atcelt būvatļaujas, pieprasīt un saņemt dokumentus, izvērtēt dokumentus, utt).
- 2) piedalīties noteiktu kategoriju ēku nodošanā ekspluatācijā;
- 3) sekot noteiktu kategoriju ēku tehniskajam stāvoklim pēc to nodošanas ekspluatācijā.
- 4) veikt pārraudzību par būvniecības sistēmu valstī kopumā, tai skaitā apkopot informāciju par situāciju nozarē, sagatavojot metodiskos materiālus, sniegt ekspertu viedokļus ar būvniecību saistītos strīdos, nodrošinot regulāras apmācības pašvaldību būvvaldēm, koordinēt nozares nevalstisko organizāciju sadarbību, un veikt citas koordinējošas funkcijas.

Vēl diskutējams un izvērtējams ir iestādes pienākums atbildēt vai reaģēt uz visām iedzīvotāju sūdzībām, kas saņemtas par konkrētiem būvniecības procesiem, jo šāda pienākuma uzlikšana nozīmē arī papildus izmaksas un papildus štata vietas. Iespējams, ka iestādes pienākums būtu izvērtēt tos gadījumus, kad ir saņemtas sūdzības par būtiskiem pārkāpumiem būvniecības procesā (jeb tādiem, kur ir potenciāli augsta bīstamība) vai nozīmīgu kaitējumu videi, vai arī kad sūdzības saņemtas par sabiedriski nozīmīgu ēku būvniecības procesā pieļautām kļūdām vai neprecizitātēm.

Papildus tam PROVIDUS uzskata, ka ir apsverama iestādes funkciju paplašināšana attiecībā uz strīdus gadījumu izskatīšanu būvspeciālistu sertifikācijas procesā, nosākot iestādi kā funkcionāli augstāko iestādi attiecībā uz sertificēšanas institūcijām un to izdotajiem lēmumiem.

PROVIDUS norāda, ka, nosākot iestādes funkcijas, jāvērtē jau citu, līdz šim darbojošos līdzīgu iestāžu kompetence un atbildības, kas savu pieredzi praksē jau pierādījušas,

kā, piemēram, iepirkumu uzraudzības birojs vai Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

Papildus iepriekš minētam, PROVIDUS norāda, ka esošā prakse būvniecības jomā liecina par būtisku tiesisko instrumentu neesamību vai nepietiekamību. Un tieši, Būvniecības likumā būtu jāatrunā būvvaldes tiesības apturēt tādū ekspluatācijā nodotu ēku lietošanu, kuras tehniskais stāvoklis ir bīstams.

Šie ir daži būtiskākie apsvērumi par likumprojektu „Grozījumi Būvniecības likumā”, kurus PROVIDUS vēlējas īpaši uzsvērt. Kā līdz šim, PROVIDUS ir gatavs piedalīties likumprojekta apspriešanā darba grupā un Saeimas komisijā, piedāvājot savu ekspertīzi, kas uzkrāta vairāku gadu garumā.

Ar cieņu,

Agnese Lešinska
Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS
Juriste/projektu vadītāja

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

senatorei Jautrītei Briedei

jautrite.briede@at.gov.lv

Brīvības bulvārī 36

Rīgā, LV-1511

Rīgā, 2013. gada 20. septembrī

Nr. 2013/DA-023

Par viedokļa sniegšanu lietā Nr. SKA-319/2013

Nemot vērā Augstākās tiesas lēmumu pieaicināt Sabiedriskās politikas centru PROVIDUS (turpmāk – PROVIDUS) viedokļa sniegšanai pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 183. panta otro daļu, sniedzam atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.

[1] Pirms atbildām uz konkrētajiem jautājumiem, norādām, ka Jūsu vēstulē aprakstītā gadījuma tiesiskā regulējuma pareizai izprašanai ir nošķiramas divas situācijas.

[1.1] Pirmkārt, pieprasītā informācija ir valsts pārvaldes iestādes rīcībā vai arī tā ir informācija, kuru iestādei atbilstoši savai kompetencei ir pienākums radīt (Informācijas atklātības likuma 2. pants).

Informācijas atklātības likumā piemērošanas lauku strikti nosaka personas vai institūcijas veicamo funkciju vai uzdevumu raksturs.¹ Informācijas atklātības likums attiecas uz dokumentētu informāciju, kura ir iestāžu informācijas aprītē. Iestāde ir tā, kas īsteno pārvaldes funkcijas un uzdevumus. Valsts kapitālsabiedrības savā darbībā pamatā neīsteno valsts funkciju vai uzdevumu Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē. Atbilstoši Komerclikumam un citiem normatīvajiem aktiem kapitālsabiedrības uzdevums ir gūt peļņu ar kādu no komercdarbības veidiem.

[1.2] Otrkārt, pieprasītā informācija nav valsts pārvaldes iestādes rīcībā un tai atbilstoši tās kompetencei nav pienākums to radīt.

Ja iestādei nav privātpersonas pieprasītā valsts kapitālsabiedrības informācija, tad tai arī nav iespējams to sniegt, pamatojoties uz Informācijas atklātības likumu. Šo informāciju

¹ Kālniņš V., Litvins G. Augošanas vērtības meklējumos Valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības: rīcībpolitikas un prakses izvērtējums. Rīga: PROVIDUS, 2011, 44.lpp. Pieejams: http://www.providus.lv/upload_file/Publikācijas/2011/VALSTS_UZNEMUMU_PETIJUMS.pdf

iestādei atbilstoši tās kompetencei nav arī pienākums radīt. Pieprasītās informācijas radīšana ir valsts kapitālsabiedrības pienākums. Savukārt iestādes kā valsts kapitālsabiedrības akcionāra/dalībnieka pārstāvja tiesības iegūt ar kapitālsabiedrības darbu saistīto informāciju regulē Komerclikums.

[2] Komerclikums dažādi regulē akcionāra tiesības saņemt informāciju atkarībā no tā, vai sabiedrība ir akciju sabiedrība vai sabiedrība ar ierobežotu atbildību.

[2.1] Savas tiesības piedalīties akciju sabiedrības pārvaldē akcionāri īsteno akcionāru sapulcē. Komerclikuma 283. pants nosaka informācijas sniegšanas kārtību starp akcionāriem un kapitālsabiedrību. Komerclikuma 283. pantā pirmā daļa nosaka, ka valdes pienākums ir pēc akcionāru pieprasījuma sniegt sapulcei ziņas par sabiedrības saimniecisko stāvokli tādā apjomā, kādā tas nepieciešams attiecīgā darba kārtības jautājuma izskatīšanai un objektīvai izlemšanai. Valde drīkst atteikties sniegt ziņas tikai tad, ja to izpaušana varētu radīt būtiskus zaudējumus sabiedrībai vai tās darījumu partneriem vai šīs ziņas nav izpaužamas saskaņā ar likumu vai statūtiem. Strīdus par valdes atteikumu izpaust ziņas izšķir tiesa. Līdz ar to ne visa informācija ir automātiski brīvi pieejama kapitāla daļu turētājam.

[2.1.1] Iestāde kā kapitāla daļu turētājs valstij piederošas akciju sabiedrības valdei nevar uzlikt imperatīvu pienākumu izsniegt visu vai noteikta, valdes locekļa izvēlēta saturā ar sabiedrību saistītu informāciju. Valde var atteikties sniegt informāciju, ja tās izpaušana varētu radīt būtiskus zaudējumus sabiedrībai vai tās darījumu partneriem vai šo ziņu neizpaužamība noteikta saskaņā ar likumu vai statūtiem. Valsts īpašumtiesības kapitālsabiedrībā nav par pamatu, lai kapitālsabiedrība saplūstu vienā subjektā ar valsts kapitāldaļu turētāju. Attiecības starp tiem nosaka Komerclikums un likums „Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām”.

Valsts kapitāla daļas turētāja pārstāvis ir ministrijas valsts sekretārs, kas vienlaicīgi pilda arī ar ministrijas vadīšanu saistītos pienākumus. Likuma „Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām” 16. pantā paredzētais atbildīgā darbinieka institūts atvieglo komunikāciju starp valsts kapitālsabiedrību un kapitāla daļas turētāju. Atbildīgā darbinieka institūts atvieglo arī ministrijas valsts sekretāra pienākumu izpildi saistībā ar valsts kapitālsabiedrību pārvaldību. Tomēr šis institūts nekādā veidā nemaina Komerclikumā ietvertos komercsabiedrības informācijas atklāšanas/nodošanas kapitāla daļu turētājiem noteikumus.

[2.1.2] Komerclikuma 169. pants nosaka valdes atbildību, tajā skaitā mantisko atbildību saistībā ar zaudējumiem, ko tie nodarījuši sabiedrībai. Lai skaidri norobežotu sabiedrības valdes un akcionāru kompetenci un atbildību, informācija par sabiedrības

darbību iegūstama tikai likumā noteiktajā kārtībā. Tomēr tas arī neliedz iestādei, atbildes uz iesniegumu sagatavošanas nolūkos, lūgt akciju sabiedrības valdei sniegt nepieciešamo informāciju. Valdei ir pienākums izvērtēt informācijas sniegšanas iespējamību un sekas sabiedrībai vai tās darījumu partneriem. Informācijas sniegšanas atteikuma gadījumā iestādei kā valsts kapitāldaļu turētājam ir tiesības vērsties vispārējās juridiskcijas tiesā.

Salīdzinājumā, informāciju var atzīt par komercnoslēpumu, ja tās nonākšana citu personu rīcībā var radīt *zaudējumus* komersantam (Komerclikuma 19. panta pirmās daļas 4.punkts), savukārt akciju sabiedrības valde var atteikt akcionāru sapulcei izsniegt informāciju, ja to izpaušana varētu radīt *būtiskus zaudējumus* sabiedrībai vai tās darījuma partnerim (Komerclikuma 283. panta otrās daļas 1. punkts).

[2.2] Attiecībā uz sabiedrībām ar ierobežotu atbildību Komerclikuma 194. pants paredz, ka dalībniekam ir tiesības saņemt no valdes informāciju par sabiedrības darbību un iepazīties ar *visiem* sabiedrības dokumentiem. Šīs tiesības var ierobežot katrā konkrētajā gadījumā ar dalībnieku sapulces lēmumu, ja ir pamatotas aizdomas, ka dalībnieks iegūtās ziņas varētu izmantot pretēji sabiedrības mērķim, nodarot sabiedrībai vai ar to vienā koncernā ietilpstošajam subjektam, vai trešajām personām būtisku kaitējumu vai zaudējumus.

[3] Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka Komerclikums pietiekami precīzi atrunā kārtību, kā iestāde kā kapitāla daļu turētājs var iegūt informāciju no valstij piederošām akciju sabiedrībām un sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, ja tās rīcībā nav pieprasītās informācijas, bet tā būtu nepieciešama atbildēšanai uz privātpersonas iesniegumu un atklājama, jo tās atklāšana neradītu būtiskus zaudējumus kapitālsabiedrībai vai informācijas atklāšana ir nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā.

[4] Ja iestādes rīcībā ir informācija, kas saistīta ar valsts kapitālsabiedrības darbību, tad uz tā izsniegšanu privātpersonai ir piemērojami Informācijas atklātības likuma noteikumi.

[5] Ņošķirot abas situācijas, secināms, ja iestādes rīcībā nav pieprasītās informācijas un tās pieejamība sabiedrībai ir būtiska, iestāde kā akcionāra pārstāvis to var iegūt Komerclikuma noteiktajā kārtībā. Ja iestādes rīcībā ir nepieciešamā informācija, tad tā izsniedzama Informācijas atklātības likuma noteiktajā kārtībā. Šajā gadījumā, atbildot uz Augstākās tiesas uzdotajiem jautājumiem, norādām:

[5.1] Iestāde, kas ir viena no kapitālsabiedrības kapitāla daļu turētājam, nevar atteikties sniegt informāciju tāpēc vien, ka pieprasītā informācija attiecas uz kapitālsabiedrības saimniecisko darbību. Salīdzinājumā, saskaņā ar Komerclikuma 19. panta pirmo daļu komercnoslēpuma statusu komersants var piešķirt ne tikai saimnieciska,

bet arī tehniskā vai zinātniska rakstura lietām un rakstveidā vai citādā veidā fiksētām vai nefiksētām ziņām, kuras atbilst likumā definētajām pazīmēm. Izšķirošā nozīme nav tam, par ko ir informācija, bet gan apstāklim, kāds ir informācijas statuss un kādas sekas rada informācijas atklāšana.

[5.2] Komerclikumā nav paredzēta iespēja kādai personai, kas nav pats komersants, izvērtēt informācijas atbilstību Komerclikuma 19. pantā noteiktajiem kritērijiem, saskaņā ar kuriem to var atzīt par komercnoslēpumu. Šāda lēmuma pieņemšana ir kapitālsabiedrības valdes kompetence. Tikai kapitālsabiedrības valdes kompetencē ir novērtēt informācijas raksturu, izvērtējot tās atklāšanas paredzamās sekas uz kapitālsabiedrības darbu.

Lai arī iestāde kā valsts kapitāla daļu turētāja nevar mainīt kapitālsabiedrības lēmumu par informācijas noteikšanu par komercnoslēpumu, tomēr komercnoslēpuma statuss informācijai nav imperatīvs aizliegums iestādei to atklāt. Informācijas atklātības likuma 7. pants atrunā tieši informācijas par komercnoslēpuma pieejamību. Komersants (informācijas autors) nododot informāciju iestādei, norāda, vai informācija ir komercnoslēpums un kāds ir šāda statusa tiesiskais pamats. Ja iestāde ir saņēmusi pieprasījumu par tādas informācijas sniegšanu, kura ir komercnoslēpums, tā pirms šādas informācijas izsniegšanas vai atteikuma to sniegt noskaidro komersanta viedokli. Līdz ar to komercnoslēpuma statuss informācijai nav automātisks šķērslis informācijas izsniegšanai. Iestāde var izpaust tās rīcībā esošas ziņas (dokumentus), pienācīgā kārtā izdarot lietderības apsvērumus, samērojot sabiedrības ieguvumu no informācijas izpaušanas un iespējamo kaitējumu kapitālsabiedrības interesēm. Iestādei ir pienākums atklāt komercnoslēpumu, ja informācijas atklāšana nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā - par konkrēto informāciju ir sabiedriska interese un tas sniegtu būtisku ieguldīju publiskā diskusijā (skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietu *Janowski v. Poland* (25716/94)). Tādējādi būtisks ir informācijas saturs un tās sabiedriskā nozīmība (leģitīma sabiedrības interese) katrā konkrētā situācijā.²

[5.3] Atbilstoši Informācijas atklātības likuma 7. panta ceturtajai daļai iestādei jāveic iepriekš minētais samērīguma izvērtējums, tāpēc iestādei noteikti jāsniedz pamatojums informācijas izsniegšanai vai atteikumam to izsniegt. Līdz ar to galvenokārt vērtējama un motivēti pamatojama ir atklāšanas vai tieši otrādi neatklāšanas nepieciešamība un sekas. Jautājums par komercnoslēpuma pamatotību tiešā veidā ir otršķirīgs. Ņemot vērā, ka kapitālsabiedrības lēmumu par informācijas atzišanu par komercnoslēpumu iestāde nevar

² Kālniņš V., Litvins G. Augošas vērtības meklējumos Valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības: rīcībpolitikas un prakses izvērtējums. Rīga: PROVIDUS, 2011, 45.lpp. Piejemas: http://www.providus.lv/upload_file/Publikācijas/2011/VALSTS_UZNEMUMU_PETIJUMS.pdf

pārvērtēt, tad ir pietiekami, ja iestāde informācijas pieprasītājam norāda uz faktu par informācijas kā komercnoslēpuma statusu.

[5.4] Tāpat kā iestādei, arī administratīvajai tiesai ir jāpārbauda samērīgums starp tiesībām saņemt informāciju un tiesībām uz godīgu konkurenci, kā arī informācijas atklāšanas nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā. Tāpēc tiesai nebūtu jārisina jautājums par to, vai informācijai pamatoti piešķirts komercnoslēpuma statuss, bet, vai ir samērīgi šādu informāciju neatklāt privātpersonai (plašākai sabiedrībai). Līdz ar to ekonomiskais aspekts vērtējams tikai no šāda viedokļa.

[5.5] Komerclikuma 19. pants nosaka kritērijus, pēc kuriem informāciju var atzīt par komercnoslēpumu. Tie ir attiecināmi uz visām kapitālsabiedrībām, neatkarīgi no to īpašnieku struktūras. Nav speciālu tiesību normu, kas paredzētu izņēmumus no Komerclikuma 19. panta attiecībā uz valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām. Tādiem arī nevajadzētu būt, ņemot vērā, ka sabiedrības interesēs ir tas, lai valsts kapitālsabiedrības līdzvērtīgi konkurētu brīvajā tirgū ar kapitālsabiedrībām, kas pieder privātpersonām. Turklāt, arī sabiedrības interesēs ir godīga konkurence starp visiem komersantiem. Tomēr jāņem vērā, ka atbilstoši Informācijas atklātības likuma 7. panta otrajai daļai par komercnoslēpumu nevar uzskatīt informāciju, kas ir saistīta ar valsts pārvaldes funkciju vai uzdevumu izpildi.

[5.6] Neviena no atbildēm nebūtu atkarīga no tā, vai kapitālsabiedrība piedalās valstij stratēģiski svarīgā jomā, kaut arī vienlaikus neveic valsts pārvaldes funkciju vai uzdevumu. Kapitālsabiedrības darbība šādā jomā vai, precīzāk izsakoties, pašas kapitālsabiedrības stratēģiskā nozīme varētu būt apstākļi, kurš paturams prātā, samērojot sabiedrības intereses iegūt informāciju un kapitālsabiedrības tiesības glabāt komercnoslēpumu. No šāda apstākļa pastāvēšanas izriet nepieciešamība īpaši rūpīgi izvērtēt šo jautājumu, nevis arguments par labu vienai vai otrai iesaistītajai pusei.

Ja rodas papildu jautājumi, tajā skaitā par izklāstītajām atbildēm, PROVIDUS ir gatavs pēc Augstākās tiesas pieprasījuma tās sagatavot.

Ar cieņu,

Dace Akule

Direktore